ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№202 (23.110) • 2015 гъэм жэпуэгъуэм (октябрым) и 20, гъубж • Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI • И уасэр зы тумэнщ • adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

«Егъэджэныгъэ лэжьыгъэ ирагъэкIуэкIыну хуит зэращI лицензэхэр тыным хуэгъэза къэрал IуэхутхьэбзэхэÑ€ зэфIэгъэкIынымкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм ЕгъэджэныгъэмкIэ, щIэныгъэмрэ щIалэгъуалэм я IуэхухэмкIэ и министерствэм и Административнэ регламентыр къэщтэным и IуэхукIэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм 2015 гъэм и гъатхэпэм и 30-м къыдигъэкIа Указ №44-УГ-м къару имыIэжу къэлъытэным теухуауэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм и Указ

1. «Егъэджэныгъэ лэжьыгъэ ирагъэкIуэкIыну хуит зэращI лицензэхэр тыным хуэгъэза къэрал IуэхутхьэбзэхэÑ€ зэфIэгъэкIынымкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм ЕгъэджэныгъэмкIэ, щIэныгъэмрэ щIалэгъуалэм я IуэхухэмкIэ и министерствэм и Административнэ регламентыр къэщтэным и IуэхукIэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм 2015 гъэм и гъатхэпэм и 30-м къыдигъэкIа Указ №44-УГ-м къару имыIэжу къэлъытэн.

2. Мы Указым къару егъуэт Iэ щыщIэздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэ КIУЭКIУЭ Юрий

Налшык къалэ
2015 гъэм жэпуэгъуэм и 7-м
№144-УГ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм и деж Социально-экономикэ зыужьыныгъэм и мурад нэхъыщхьэхэр зэрызэфIагъэкIымрэ Урысей Федерацэм и Президентым и указ щхьэхуэхэр зэрагъэзащIэмрэ кIэлъыплъынымкIэ щыIэ советым, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм 2014 гъэм щэкIуэгъуэм и 19-м къыдигъэкIа Указ №232-УГ-мкIэ къищтам, зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэным теухуауэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм и Указ

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм и деж Социально-экономикэ зыужьыныгъэм и мурад нэхъыщхьэхэр зэрызэфIагъэкIымрэ Урысей Федерацэм и Президентым и указ щхьэхуэхэр зэрагъэзащIэмрэ кIэлъыплъынымкIэ щыIэ советым, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм 2014 гъэм щэкIуэгъуэм и 19-м къыдигъэкIа Указ №232-УГ-мкIэ къищтам, мы къыкIэлъыкIуэ зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэн:

а) Советым хэгъэхьэн мы къыкIэлъыкIуэхэр:

Алэкъей А. М. - Налшык къалэ округым и щIыналъэ администрацэм и Iэтащхьэм и къалэнхэр зыгъэзащIэр *(зэгурыIуауэ)*

Бэлэтокъуэ В. Хь. - Тэрч муниципальнэ районым и щIыналъэ администрацэм и Iэтащхьэм и къалэнхэр зыгъэзащIэр *(зэгурыIуауэ)*

Канунников В. А. - Урысей Федерацэм и Президентым и полномочнэ лIыкIуэу Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ округым щыIэм и аппаратым Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм къегъэщIылIа и федеральнэ инспекторыр *(зэгурыIуауэ)*

Ячный И. В. - Прохладнэ муниципальнэ районым и щIыналъэ администрацэм и Iэтащхьэм и къалэнхэр зыгъэзащIэр *(зэгурыIуауэ)*;

б) **Битокъу В. М.** и къулыкъум зэреджэр мы къыкIэлъыкIуэм хуэдэу къэхьын: «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщIым и къуэдзэр»;

в) **Говоров С. А.** и къулыкъум зэреджэр мы къыкIэлъыкIуэм хуэдэу къэхьын: «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщIым и япэ къуэдзэр - Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм мэкъумэш хозяйствэмкIэ и министрыр»;

г) **Дадэ М. А.** и къулыкъум зэреджэр мы къыкIэлъыкIуэм хуэдэу къэхьын: «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщIым и япэ къуэдзэр»;

д) **Къуэдзокъуэ М. М.** и къулыкъум зэреджэр мы къыкIэлъыкIуэм хуэдэу къэхьын: «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм и Администрацэм и УнафэщIыр»;

е) **Лыхь З. А.** и къулыкъум зэреджэр мы къыкIэлъыкIуэм хуэдэу къэхьын: «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм финансхэмкIэ и министрыр»;

ж) Советым къыхэгъэкIыжын Алътуд Ю. Къ., Вербицкий А. И. , Литовченкэ Т. В., Пэнагуэ М. А. сымэ.

2. Мы Указым къару егъуэт Iэ щыщIэздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэ КIУЭКIУЭ Юрий

Налшык къалэ
2015 гъэм жэпуэгъуэм и 7-м
№145-УГ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм и Унафэ

Бахъсэн районым хыхьэ Жанхъуэтекъуэ къуажэм и щIыналъэм щыщ Iыхьэм унагъуэ псэущхьэм хьэщхьэрыIуэ уз иужь дыдэу къызэрыщеуалIэрэ махуэ 60 зэрыдэкIам икIи абы зыхуэфащэ профилактикэ лэжьыгъэхэр зэрыщрагъэкIуэкIам къыхэкIыу къару имыIэжу къэлъытэн «Бахъсэн районым хыхьэ Жанхъуэтекъуэ къуажэм и щIыналъэм щыщ Iыхьэм мардэ пыухыкIахэр (карантин) щыгъэувыным и IуэхукIэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэм 2015 гъэм шыщхьэуIум и 14-м къыдигъэкIа унафэ №100-РГ-м.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэ КIУЭКIУЭ Юрий

Налшык къалэ
2015 гъэм жэпуэгъуэм и 14-м
№141-РГ

● Iуэху щхьэпэ

Мэзхэр фхъумэ

Ди республикэм щокIуэкI «ТхылъымпIэжьхэр зэхуэфхьэси, жыгхэр фхъумэ» зыфIаща Iуэхур.

2015 ГЪЭМ жэпуэгъуэм и 25 пщIондэ екIуэкIыну Iуэхур къызэзыгъэпэщар «Эко-Гармония» щIыналъэ жылагъуэ зэгухьэныгъэмрэ Налшык къалэ администрацэмрэщ. Iуэхур мыбыхэм даIыгъащ КъБР-м и Парламентым мэкъумэш политикэмкIэ, экологиемкIэ, щIыуэпсыр къэгъэсэбэпынымрэ щIы Iуэху зэхущытыкIэмкIэ и комитетымрэ Урысейм и «Зелёные» партымрэ.

Дэ тщIапхъэщ тхылъымпIэжьу 1 тонным жыг 17 къызэрыригъэлыр, псыуэ литр мин 26-рэ а жыгхэм я фIыгъэкIэ хъума зэрыхъур.

Мы Iуэхум хэтыну хуейхэм тхылъымпIэжьу килограмм 25-рэ мынэхъ мащIэ зэхуахьэса нэужь, жэрдэмщIакIуэхэм зыпащIэ хъунущ мы телефонымкIэ: 8 (928) 702-33-71. Зэхуэфхьэса тхылъымпIэхэр Iузышыну къакIуэ лэжьакIуэхэм зэхуэфхьэсам пэкIуэ уасэр къыватынущ - 1 килограммым сом 1,5-рэ.

ЖАНХЪУЭТ Зузэ.

Президентым и полномочнэ лIыкIуэр «Мэшыкъуэ-2015» щIалэгъуалэ зэхыхьэм щытекIуахэм яхуозэ

Урысей Федерацэм и Президентым и полномочнэ лIыкIуэу Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ округым щыIэ Меликов Сергей жэпуэгъуэм и 15-м Пятигорск къалэм щахуэзащ «Мэшыкъуэ-2015» щIалэгъуалэ зэхыхьэшхуэм щытекIуахэм. А зэIущIэм кърихьэлIащ УФ-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министерствэм, Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ округым и щIыналъэхэм щIалэгъуалэ политикэр щызыубзыху ведомствэхэм я лIыкIуэхэр.

ЗЭIУЩIЭР къызэIуихри, Меликов Сергей абы кърихьэлIа щIалэхэмрэ хъыджэбзхэмрэ къахьа текIуэныгъэмкIэ ехъуэхъуащ икIи мы зэхыхьэр абыхэм ящыщ дэтхэнэ зыми и гъащIэм мыхьэнэшхуэ щызиIэ лъэхъэнэу зэрыувынур и фIэщ зэрыхъур жиIащ.

Полномочнэ лIыкIуэм къызэхуэсахэм ягу къигъэкIыжащ мы гъэм зэпеуэр зэрырагъэкIуэкI хабзэхэм зыкъомкIэ зэрызахъуэжар. Иджы утыку кърахьэ проектхэм нэхъ ткIийуэ бгъэдохьэ, ауэ абыхэм хэплъэныр зэIухауэ ирагъэкIуэкI. Иджы гранткэр зэрытрагуашэр елъытащ проектхэр щыпхагъэкIкIэ ахэр зыгъэхьэзырахэм хуагъэув балл бжыгъэм. БлэкIа илъэсхэм а Iуэхур убзыхупауэ щыттэкъым, абы къыхэкIыу проектхэм я рейтингхэр щIыналъэхэм хухаха квотэхэм ирагъэзэгъын хуей хъурт. Абы арэзы узытехъуэ хъун хэлъми, апхуэдэ бгъэдыхьэкIэр зыфIэмытэмэмхэр нэхъыбэт.

- Иджырей бгъэдыхьэкIэри язынықъуэхэм яфIэтэмэмкъым, - жиIащ Меликов Сергей, - сыту жыпIэмэ, илъэс-илъэситI япэкIэ еплъытмэ, хуэдэ зыбжанэкIэ ахъшэ нэхъ мащIэ зыIэрыхьэну щIыналъэхэр щыIэ хъуащ. Абы къыхэкIыу дэ къыдгуроIуэ а щIыналъэхэм щIалэгъуалэмкIэ я органхэр зэрымыарэзыр. Сэ си щхьэкIэ апхуэдэ мыарэзыныгъэр зэхызох икIи къызгуроIуэ. Апхуэдэу щытми, быдэу си фIэщ мэхъу щIыналъэ квотэхэм тету грантхэр гуэшыным дыхуэкIуэж зэрымыхъунур.

Полномочнэ лIыкIуэм къызэрилъытэмкIэ, мыбдеж гулъытэ зыхуэщIыпхъэр проектхэр щызэхалъхьэ лъэхъэнэм абыхэм елэжьхэм нэхъ егугъуу ядэIэпыкъунырщ. ЩIалэгъуалэм я IуэхухэмкIэ щIыналъэхэм щыIэ ведомствэхэм я унафэщIхэм гулъытэ хэха хуащIын хуейщ «Мэшыкъуэ» зэхыхьэшхуэм кIуэну дэтхэнэри а Iуэхум егугъуу хуэгъэхьэзырыным.

Меликов Сергей хэхауэ тепсэлъыхьащ грантхэр зыхуагъэфэща проектхэр зэрагъэзащIэм икIи ахъшэр къызэрагъэсэбэпым кIэлъыплъыныгъэ тэмэм зэригъуэтыпхъэм.

- Сэ къызэрыслъытэмкIэ, ауэ сытми япэ къэсыр мы зэхыхьэм къагъакIуэркъым икIи абыхэм ящыщ дэтхэнэми дзыхь яхуэщIыпхъэщ. Аращи, ахэр кIэлъыплъыныгъэм нэхърэ акъыл зыхэлъ дэIэпыкъуныгъэм нэхъ хуэныкъуэщ.

ЗэIущIэм и кIэухым Меликов Сергей субъектхэм я Iэтащхьэхэмрэ щIалэгъуалэм я IуэхухэмкIэ ведомствэхэм я унафэщIхэмрэ къыхуриджащ щхьэусыгъуэ зэмылIэужьыгъуэхэм къыхэкIыу мы гъэм грантхэр зыхухамыхыфа, ауэ икъукIэ купщIафIэу къэплъытэ хъуну проектхэр зыщамыгъэгъупщэну. Полномочнэ лIыкIуэм зыхуэфащэ IэнатIэхэм я пщэ ирилъхьащ апхуэдэ проектхэм я спискэ ягъэхьэзырыну икIи ахэр гъэзэщIэнымкIэ щыIэ Iэмалхэм щIыналъэхэм я властхэм ящIыгъуу хэплъэну.

УФ-м и Президентым и полномочнэ лIыкIуэу Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ округым щыIэм и аппаратым и пресс-IуэхущIапIэ.

● КъБР-м и Парламентым и Президиумым

Мылъкум техуэ налогыр къызэрыIахым зэхъуэкIыныгъэхэр халъхьэ

Республикэм законхэр къыдэзыгъэкI и орган нэхъыщхьэм и президиумым и зи чэзу зэIущIэр иригъэкIуэкIащ КъБР-м и Парламентым и УнафэщI Егоровэ Татьянэ. Абы Iуэху зэмылIэужьыгъуэу пщIым хуэдизым щыхэплъащ.

ДЕПУТАТХЭР тепсэлъыхьащ «Социально-щэнхабзэ, коммунальнэ мыхьэнэ зиIэ ухуэныгъэхэу, инвестицэ проект ину сату зэпеуэ хэмыту щIы Iыхьэхэр бэджэнду зыхухах хъунухэм хуагъэув мардэхэр къэщтэным и IуэхукIэ» законопроектым. Ар ягъэхьэзыращ УФ-м ЩIымкIэ и кодексым и 39.6-нэ статьям и пункт 2-м и пункт къуэдзэ 3-м ипкъ иткIэ.

Апхуэдэу президиумым и зэIущIэм къыщыхалъхьащ «Налог зытехуэ мылъкум и кадастр уасэм тещIыхьауэ цIыхухэм я мылъкум техуэ налогыр зэраубзыху хабзэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и щIыналъэм къыщагъэсэбэпу щыщIадзэну зэманыр псоми я дежкIэ зыуэ гъэувыным и IуэхукIэ» КъБР-м и законым и проектыр. Ар ягъэхьэзырынымкIэ лъабжьэ хъуар цIыхухэм я мылъкум техуэ налогыр къызэрыIах щIыкIэм хуэгъэзауэ Урысей Федерацэм НалогхэмкIэ и кодексым халъхьа зэхъуэкIыныгъэхэрщ. Документым къегъэув мылъкум техуэ налогыр 2016 гъэм щIышылэм и 1-м щегъэжьауэ абы и кадастр уасэм тещIыхьауэ къабжыну.

ЗэIущIэм щытепсэлъыхьащ «2015 гъэм, 2016, 2017 гъэхэм я лъэхъэнэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и республикэ бюджетым и IуэхукIэ» КъБР-м и Законым зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэным теухуауэ» КъБР-м и законым и проектми. Депутатхэм зэрыжаIамкIэ, республикэм и финанс документ нэхъыщхьэм зэхъуэкIыныгъэхэр щIыхалъхьэм и щхьэусыгъуэр бюджет мылъкур зэблагъэкIыну зи къалэнхэм къызэрыхалъхьам тету, министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ къабгъэдэхуэ Iуэхухэр тэмэму ягъэзэщIэн папщIэ республикэ бюджетым и хэщIхэр зэрытегуэшар зэрызэрахъуэкIырщ, гъэзэщIакIуэ властым и федеральнэ органхэм федеральнэ бюджетым къыхэкI бюджет зэхуаку трансфертхэр къаутIыпщыным хуэгъэзауэ къащта унафэхэм тету КъБР-м и республикэ бюджетым и бжыгъэ нэхъыщхьэхэр зэрагъэтэмэмыжырщ.

Зытепсэлъыхьа документхэр депутатхэмрэ зыхуэфащэ IуэхущIапIэхэмрэ елэжьын, хэлъхьэн хуейуэ къалъытэ зэхъуэкIыныгъэхэр ягъэхьэзырын папщIэ хуагъэхьащ. А лэжьыгъэхэр зэфIэкIа нэужь законопроектхэр КъБР-м и Парламентым и зэIущIэм къыщыхалъхьэнущ.

А зэIущIэ дыдэм щытепсэлъыхьащ «Пэрыуэ щымыIэу Урысей Федерацэм и щIыналъэм къриубыдэу Урысей Федерацэм и цIыхухэр IэпхъуэнымкIэ, зыдэщыIэн, щыпсэун щIыпIэ къыхахынымкIэ яIэ хуитыныгъэм и IуэхукIэ» Урысей Федерацэм и Законым и 2-нэ статьям зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэным теухуауэ» КъБР-м и Парламентым ЗаконодательствэмкIэ, къэрал ухуэкIэмкIэ, щIыпIэ унафэр зегъэкIуэнымкIэ и комитетым игъэхьэзыра федеральнэ законопроектым. Апхуэдэу депутатхэр хэплъащ дыкъэзыухъуреихь дунейр хъумэным, бюджет Iуэхухэр гъэтэмэмыным, псэупIэ-коммунальнэ комплексым яхуэгъэза хабзэ мардэхэр къэщтэным и лъэныкъуэкIэ УФ-м и субъект зыбжанэм я парламентархэм къаIэта жэрдэмхэм.

КъаIэрыхьа материалхэм хэплъэри, депутатхэм унафэ къащтащ «Ростехинвентаризация - Техническэ инвентаризацэмкIэ федеральнэ бюро» федеральнэ къэрал предприятэ зэгуэтым и IуэхущIапIэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыIэм и унафэщI **Щыхьмырзэ Хьэсэнбийрэ** Налшык къалэ округым щыIэ «Лицей №2» курыт щIэныгъэ щрагъэгъуэт муниципальнэ еджапIэм тхыдэмкIэ и егъэджакIуэ **Хьэкъун Любэрэ** КъБР-м и Парламентым и ЩIыхь тхылъыр етыным теухуауэ.

Президиумым и зэIущIэм апхуэдэу унафэ къыщащтащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и зи чэзу зэIущIэр 2015 гъэм жэпуэгъуэм и 29-м зэхуэгъэсыным теухуауэ.

БАТЫР Любэ,
КъБР-м и Парламентым и пресс-IуэхущIапIэм и унафэщI.

● Лэскэн щIыналъэ

Щытхъу яIэщ

Анзорей дэт консерв заводым и лэжьыгъэр зэрызэпимыгъэуным хущIокъу. Абы къыщIигъэкIащ фIэIугъэ зэрылъ банкIыу мелуанитIым нэблагъэ.

IУЭХУЩIАПIЭР мы гъэм зэлэжьыр нащэмрэ помидорымрэщ. Ахэр фIы дыдэу зэращIым и щыхьэтщ Урысейм и щIыналъэ куэдым щIэупщIэшхуэ зэрыщаIэр. МардэщIэхэм тету лажьэ заводыр зыхуей псомкIи къызэгъэпэщащ. Къыхэгъэщыпхъэщ «Бжьыхьэ дыщафэ» урысейпсо гъэлъэгъуэныгъэм и щIыхь тхылъыр, абы къызэрыхуагъэфэщар. IуэхущIапIэм иджыпсту цIыху 40 егъэлажьэ, махуэ улахуэр сом 600 хъууэ.

Заводым щIы гектари 117-рэ иIыгъщи, зэлэжьыну хадэхэкIхэр езым къегъэкIыж.

● Шэрэдж щIыналъэ

Гъуэгухэм йогугъу

Бабугентрэ Безенгирэ зэпызыщIэ автомобиль гъуэгур къагъэщIэрэщIэж: гъуэгум телъ асфальт телэжьыкIар трах, лэжьыгъэм зэран хуэхъу гъуэгубгъу жыгхэр ираупщIыкI, лъэмыж IухьэпIэр ягъэбыдэ.

МЫ ГЪЭМ къриубыдэу гъуэгум и бгъуагъым метри 10 къыхагъэхъуэнурэ, абы мывэкIэщхъ тракIутэжынущ, лъэмыж IухьэпIэу 4 зыхуей хуагъэзэнущ, гъуэгубгъухэр псыдзэм IуимылъэсыкIын хуэдэу 1 километрым щIигъукIэ бетон щIэгъэкъуэнхэр щагъэувынущ, шынагъэ здэщыIэ гъуэгубгъу Iыхьэхэр гъущIым къыхэщIыкIа пкъыгъуэхэмкIэ пагъэщхьэхукIынущ.

Мы лэжьыгъэм и япэ Iыхьэм хиубыдэнур Бабугентрэ Къарэ-Сурэ я зэхуаку дэлъ километр 12,3-рщ.

2016 гъэм лэжьыгъэм пащэнущ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

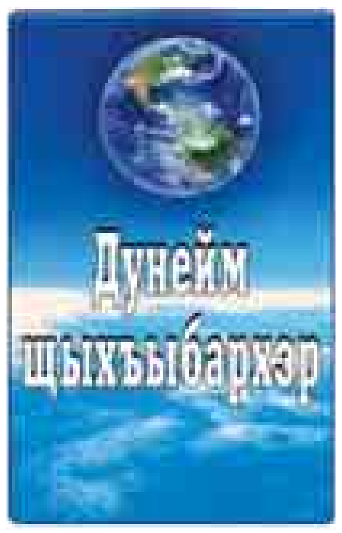

Иджы езыхэр къелъэIуу ара?

Германием и канцлер Меркель Ангелэ ибзыщIыркъым и къэралыр щытыкIэ гугъум зэритыр – зауэ щекIуэкI щIыпIэхэм къиIэпхъукIхэм я бжыгъэм кIуэ пэтми хохъуэ икIи а псоми щхьэегъэзыпIэ я деж щагъуэтынукъым.

КъимыдэкIэ, езы нэмыцэхэр абы хуэшхыдэ, хуэхъущIэ къудейм къыщымынэу, ар и къулыкъум текIын хуейуэ къэзылъытэхэри мащIэкъым.

ЩытыкIэ гугъум къикIыжынымкIэ дэIэпыкъуэгъу къахуэхъуну щыгугъыу ар кIуащ Тыркум и президент Эрдоган Реджеп Тайип и деж. Меркель абы щепсалъэм къыхигъэщащ Тыркур Европэ зэгухьэныгъэм хыхьэнымкIэ Германиер сэбэп яхуэхъуну зэрыхьэзырыр, Iэпхъуэшапхъуэхэм ящыщ Iыхьэ Тыркум иригъэблагъэрэ ахэр зыхуей-зыхуэфIхэмкIэ къызэригъэпэщмэ. Фигу къэдгъэкIыжынщи, илъэс куэд хъуауэ Тыркур абы щIэлъэIуми, ар ЕС-м хагъэхьэркъым, щхьэусыгъуэ зэмылIэужьыгъуэхэр ящIурэ.

«ЩытыкIэр ефIэкIуэжынущ, Сирием щекIуэкI зауэр ягъэувыIэмэ», - жиIащ Эрдоган икIи дыщIигъужащ а щIыналъэм къикIа цIыху мелуани 2,5-м щIигъу я къэралым иджыпсту зэрыщыIэр.

ХьэгъуэлIыгъуэм и пIэкIэ

США-м и Калифорние штатым и къалащхьэ Сакраментэ щэбэт кIуам щызэхэта пшыхьым хуэдэ куэдрэ урихьэлIэркъым.

ЦIыхуи 120-рэ зрагъэблэгъа хьэгъуэлIыгъуэр ящIакъым - щIалэм идэжакъым Дуэйн Куинн нэчыхь хуригъэтхын. Апхуэдэу щыхъум, доллар мин 35-рэ зыщIату ягъэува стIолым цIыху екIуэлIапIэншэхэр, унагъуэ хуэмыщIахэм щыщхэр пэрагъэтIысхьэныр нэхъ тэмэму къилъытащ хъыджэбзым и анэ Кари. Апхуэдэуи ящIащ.

«Мыхьэнэшхуэ зиIэ зыгуэр цIыхум щыфIэкIуэдым и дежи апхуэдэ лъэбакъуэ зычыфынур зи псэр къабзэрщ, цIыху гумащIэрщ. Дэ мыбы дыкъезыгъэблэгъахэри апхуэдэу къызолъытэ. Абыхэм икъукIэ псапэшхуэ къахьащ», - жиIащ сабиитхум я анэ Крэйкрафт Эрикэ.

НОБЭ

♦**Статистикэм и дунейпсо махуэщ**

♦**Авиадиспетчерым и дунейпсо махуэщ**

♦**ПщафIэм и дунейпсо махуэщ**

♦**Дзэ связистым и махуэщ**

♦Сербием щагъэлъапIэ Белград къалэр хуит къыщащIыжа махуэр. 1944 гъэм советыдзэхэмрэ Югославием и цIыхубэ-щхьэхуитщIыжакIуэ армэмрэ Белград къалэр нэмыцэ зэрыпхъуакIуэхэм къыIэщIагъэкIыжащ.

♦1714 гъэм Пётр Езанэм унафэ къыдигъэкIащ мывэм къыхэщIыкIа унэхэр къэралым щемыгъэухуэным теухуауэ. А унафэр зыхуэмыгъэзар Санкт-Петербург и закъуэт - къалащхьэщIэр нэхъ екIу, нэгъуэщI къэралхэм я щыхьэрхэм зыкIи къакIэрымыху щIынырт абыкIэ пащтыхьым и мурадар.

♦1880 гъэм Москва циркыр къызэIуахащ.

♦2000 гъэм Шэджэм къалэ хъуащ.

♦1930 гъэм РСФСР-м и Красноярск крайм хыхьэу къызэрагъэпэщащ Хакасскэ автоном областыр. Иджыпсту УФ-м хыхьэ Хакасие Республикэщ.

♦Къэрал лэжьакIуэ, политик, Социалист Лэжьыгъэм и ЛIыхъужь, СССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и зэхуэсыгъуитхум я депутату щыта **Тэрчокъуэ Къамболэт** къызэралъхурэ илъэси 104-рэ ирокъу.

♦Химие щIэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор, ЩIДАА-м и академик, КъБР-м щIэныгъэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **Шурдым Гъэзалий** и ныбжьыр илъэс 81-рэ ирокъу.

♦Къэрал, жылагъуэ лэжьакIуэ, КъБР-м щIыхь зиIэ и юрист **Жыгун Хьэту** къызэралъхурэ илъэс 79-рэ ирокъу.

♦Биологие щIэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор **Къущхьэ Хъусен** и ныбжьыр илъэс 77-рэ ирокъу.

♦УсакIуэ, егъэджакIуэ, АР-м щIыхь зиIэ и егъэджакIуэ **Мэхъуэш Руслан** и ныбжьыр илъэс 75-рэ ирокъу.

♦КъБР-м щIыхь зиIэ и ухуакIуэ **Хьэжы Руслан** и ныбжьыр илъэс 67-рэ ирокъу.

♦Урысей тележурналист, публицист, жылагъуэ лэжьакIуэ **Соловьев Владимир** и ныбжьыр илъэс 52-рэ ирокъу.

♦«Адыгэ псалъэ» газетым и корреспондент **ТекIужь Заретэ** къыщалъхуа махуэщ

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкIэ, Налшык пшэр техьэ-текIыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 12 - 14, жэщым градуси 8 - 9 щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар **ЖЬЭКIЭМЫХЪУ Маринэщ.**

Лъэпкъ Iущыгъэ

Пхъур зэрыбгъасэщ, нысэр зэресащ.

Я махуэшхуэм зыхуагъэхьэзыр

ЩэкIуэгъуэм и 1-р Суд приставым и махуэщ. Урысейм и Суд приставхэм я федеральнэ къулыкъум и управленэу КъБР-м щыIэм и унафэщI Танэ Эдуард абы теухуауэ иригъэкIуэкIащ республикэ СМИ-р зыхэта пресс-конференц.

ТАНЭ Эдуард къызэрыхигъэщащи, Урысейм и ФССП-м мы гъэм махуэшхуэ тIуащIэ егъэлъапIэ: Суд приставым и махуэр, Урысейм суд приставхэм я IуэхущIапIэ къызэрыщызэрагъэпэщрэ илъэси 150-рэ зэрырикъур.

Суд приставхэм я лэжьыгъэм къигъэлъэгъуащ ар къэралым и суд-гъэзэщIакIуэ IэнатIэм и IэмалыфIу зэрыщытыр. Къулыкъум и лэжьакIуэхэм я къалэнхэр зэрагъэзащIэ щIыкIэр щыхьэт техъуэн хуейщ захуагъэм зэрырителъхьэр, къэралым игъэув хабзэмрэ хуитыныгъэ пщалъэхэмрэ сыт щыгъуи зэрытекIуэр, цIыхухэм хабзэм пщIэ хуащIыным и мыхьэнэм. АбыкIэ суд приставхэм къалэнышхуэ я пщэм къыдохуэ.

ДЫГУЛЫБГЪУ Жантинэ.

СлъэкI хуэсщIащ сэ си лъэпкъ мащIэм,

Урысей Федерацэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэмрэ щIыхь зиIэ я артист,

Къэбэрдей театр гъуазджэм и зыужьыныгъэм хэлъхьэныгъэфI хуэзыщIахэм ящыщщ Урысей Федерацэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэмрэ щIыхь зиIэ я артист, Абхъазым и цIыхубэ артист Мысостышхуэ Пщызэбий.

1935 гъэм жэпуэгъуэм и 15-м Аруан районым хыхьэ Псыгуэнсу къуажэм къыщалъхуащ ар. Къуажэ курыт школыр къиуха нэужь, ГИТИС-м щIэтIысхьэри, ехъулIэныгъэ иIэу щеджащ.

Артист Iэщ1агъэр зригъэгъуэту республикэм къэзыгъэзэжа Мысостышхуэм Къэбэрдей драмэ театрым лэжьэн щыщIидзащ. Роль нэхъыщхьэ защIэу хыщIым щIигъу игъэзэщIащ Пщызэбий. Абыхэм ящыщщ ЩоджэнцIыкIу Алий и «Къамботрэ Лацэрэ» пьесэм къытращIыкIа спектаклым хэт Къамбот и образыр, Акъсырэ Залымхъан и «ИстамбылакIуэм» дызыщрихьэлIэ Уэзрыкъуэ пщылI щIалэм, Шолохов Михаил и «ЩIыщIэ къэIэтам» и лIыхъужь Давыдовым я ролхэр, нэгъуэщIхэри. Артистым и зэфIэкIыр здынэсыр къэзыгъэлъагъуэт абхъаз лъэпкъым и лIыхъужь Лакобэ Нестор и ролыр «Колокол священной кузни» фильмым щигъэзэщIэну къызэрыхуагъэфэщар.

Мысостышхуэр артист къудейтэкъым, атIэ икIи режиссёрт, 1972 гъэм Москва курсхэр къыщиухауэ. Къэбэрдей къэрал драмэ театрым Пщызэбий щигъэува спектаклхэм яхэткъым къемыхъулIа, театреплъхэм ягу дэмыхьа. Апхуэдэу ар режиссёр нэхъыщхьэу илъэс зыбжанэкIэ щылэжьащ Къэбэрдей-Балъкъэр телевиденэми. Радиом абы щригъэкIуэкIащ цIыхухэм фIыуэ ялъэгъуа «Iэдииху», «Хасэ», «Театрымрэ театреплъымрэ», «ГушыIэхэмрэ ауанхэмрэ» нэтынхэр, нэгъуэщIхэри.

Лъэныкъуэ куэдкIэ Тхьэр зэчийкIэ зыхуэупса цIыхут Мысостышхуэ Пщызэбий. Абы усэхэр, рассказхэр, пьесэхэр итхырт.

Мысостышхуэ Пщызэбий къыхуагъэфэщащ «За трудовое отличие» медалыр, Абхъазым Гулиа Дмитрий и цIэр зезыхьэ и Къэрал саугъэтыр, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Къэрал саугъэтыр, КъБР-м и ЩIыхь тхылъыр.

Артист цIэрыIуэр 2009 гъэм дунейм ехыжащ.

Псори мыхьэнэшхуэ зиIэу къелъытэ

__Iэджэ щIауэ фIыуэ соцIыху, сцIыху къудей мыхъуу, ахэр си напщIэм телъщ, «Сыту ди насып, ди адыгэ лъэпкъым апхуэдэ цIыху нэхухэр, зэчий ин зыбгъэдэлъхэр дызэриIэр», - жысIэу срипагэу. Сэ зи гугъу сщIыр илъэс Iэджэ щIауэ ди театр гъащIэр зыгъэбжьыфIэ, ар япэкIэ зыгъэкIуатэ зэщхьэгъусэхэу ЖьакIэмыхъу КIунэрэ Мысостышхуэ Пщызэбийрэщ. ЖыпIэ хъунущ КIунэрэ Пщызэбийрэ ди лъэпкъ театр гъуазджэм и тхыдэр ягъэбеяуэ.__

СЭ СЩIЭРКЪЫМ Пщызэбий спектакль дапщэм щыджэгуами, ауэ шэч къытезмыхьэу мыр жысIэфынущ: Мысостышхуэм дежкIэ ролышхуэ, роль цIыкIу щыIэкъым, атIэ абы псори мыхьэнэшхуэ зиIэу къелъытэ. Пщызэбий и актёр Iэзагъым режиссёрхэм Iэмал ярет спектакль ягъэувым хэлъыну, ялъагъуну зыхуей псори къайхъулIэну. Сэ сщымыгъупщэжыну сигу къинащ Мысостышхуэ Пщызэбий «Дахэнагъуэм» зэрыщыджэгуауэ щытар.

ПсалъитI-щы жысIэнут КIунэрэ Пщызэбийрэ я лэжьыгъэм хэлъ нэгъуэщI зы Iуэхугъуэфiым теухуауи: а тIур адыгэ усыгъэм, прозэм къызэреджэр гум имыхужущ, гушыIэ рассказхэращи, абыкIэ яIэ зэфIэкIым псалъэ къыхуэбгъуэтынуи гугъущ.

КIунэрэ Пщызэбийрэ гъащIэ, творческэ гъуэгуанэ дэгъуэ къакIуащ, цIыхухэр ягъэгуфIэу, яIэту. Си гуапэу сохъуэхъу ди артист гъуэзэджэхэм я творческэ гъуэгури я гъащIэри кIыхь хъуну.

ХЬЭХЪУПАЩIЭ Хьэжбэчыр,
УФ-ми Адыгэ Республикэми гъуазджэхэмкIэ щIыхь зиIэ я лэжьакIуэ.
1990 гъэ

Дунейпсо Адыгэ Хасэм и исполкомым и зэхуэс Истамбыл щекIуэкIам хэтахэр: Мысостышхуэ Пщызэбий, Нэхущ Заурбий, Ташло Алий, IутIыж Борис, Агырбэ Юрий, ХьэфIыцIэ Мухьэмэд. *2005 гъэ*

• Нэхъ пасэу хужаIахэр

Ещхьымрэ хуэдэмрэ

ОБРАЗЫР, зэрытщIэщи, тIэкIу-тIэкIуурэ зэхэлъщ. Мис а тIэкIу-тIэкIухэр къыумыгъуэтауэ, образыр пхуэгъэнэхуэнукъым. «Ещхь» пхуэщIынущ, ауэ «хуэдэ» пхуэщIынукъым. «ИстамбылакIуэ» спектаклым «ещхь» куэд хэтщ, ауэ хуэдэ и мащIэщ. Екъуби (Токъуий Хъусен) ещхьщ, Лалуши (Ерчэн Чэзимэ) ещхьщ, НэIиби (Шэру Азрум) ещхьщ, зыкъомкIэ Елдари (Къардэн Лъостэнбий) ещхьщ. Ауэ «хуэдэ» жыпIэмэ Уэзыры къуэ хьэзырщ... Уэзырыкъуэу джэгур Мысостышхуэ Пщызэбийщ. Мис ар образщ!.. Ар уи гум къонэ, уи нэгуми къыщIонэ - и хьэлкIи, и щэнкIи, уеблэмэ и пыIэ тегъэсыкIэкIи... ЩэныфIэу, укIытэхыу, ауэ къэбгъэгубжьмэ, къопыджыну хьэзыру!.. ИкъукIэ си гуапэу «Ленин гъуэгу» газетым сиIэбыкIыу Мысостышхуэ Пщызэбий и Iэр быдэу сокъуз! ЕфIакIуэ, ныбжьыщIэ!

ШОРТЭН Аскэрбий.
1963 гъэ

ТIуми сащотхъу

СЭ СПЕКТАКЛЬ куэдым селэжьащ КIунэрэ Пщызэбийрэ я гъусэу. Пщызэбий еджэныр къиухыу къыщигъэзэжам, псори дыщыгуфIыкIауэ щытащ, «мис иджы къэдгъуэтащ щIалэ-лIыхъужь» жытIэри икIи дыщыуатэкъым. Илъэс куэдкIэ роль нэхъыщхьэхэр игъэзэщIащ Пщызэбий. Ар апхуэдизкIэ цIыху жыджэрщ, гудзакъэ зиIэщи, е къыкIэрыхуауэ, е тхыгъэр имыщIэу театрым зэи къыщIыхьакъым.

МыдэкIэ КIунэ и гугъу пщIын щIэбдзэмэ, кIэ имыIэу жыпIэн бгъуэтынущ. А цIыхубз хьэлэмэтым, актрисэ гъуэзэджэм хуэдэ лэжьакIуэ иIэныр сыт хуэдэ театрым дежкIи щIыхьщ. КIунэ хуэдэ актрисэхэм папщIэ пьесэхэр ятх, театрхэм я репертуархэр траухуэ. Нэхъ гукъинэжу КIунэ дэсщIахэм ящыщщ «Уэсхэр», «Лашын», «Тыргъэтауэ» спектаклхэр. КIунэрэ Пщызэбийрэ хуэдэ артистхэм уадэлэжьэну хъуэпсэгъуэщ, гухэхъуэщ, тыншщ.

ТОКЪУИЙ Хъусен,
УФ-м и цIыхубэ артист.
1970 гъэ

Имыгъэгъа щIэсакъым

ПЩЫЗЭБИЙ иджыри щIалэ дыдэу къэзыцIыхуахэм, и зэчий абрагъуэм гу лъызытахэм сащыщщ. Нэхъ лэжьыгъэ гукъинэжхэм ящыщщ Пщызэбий и Заурыр (ЩоджэнцIыкIу Алий и «Мадинэм» къытетщIыкIа спектаклым), Кировыр («Кремлым и лIыкIуэ»), лIыукIыр (Ирвин Шоу и «ЛIыукI» пьесэм къытетщIыкIа спектаклым) щигъэзэщIахэр. «ЛIыукIым» Пщызэбий щигъэзэщIа ролым имыгъэгъа залым зыри щIэсакъым.

Театр гъуазджэм ди республикэм зыщегъэужьыным лэжьыгъэшхуэ хащIыхьащ Мысостышхуэ Пщызэбийрэ ЖьакIэмыхъу КIунэрэ.

ЕРЧЭН Леонид,
Урысей Федерацэм и цIыхубэ артист.
1976 гъэ

Си фIэщ мэхъу

ТХЬЭГЪЭЗИТ Зубер и поэмэм, Шортэн Аскэрбий и рассказхэм укъе-джэу сынодэIуащ. Нэхъапэхэми мызэ-мытIэу зэхэсхат нэгъуэщI тхакIуэхэми я IэдакъэщIэкIхэм укъызэреджэр. Хуабжьу срогуфIэ уи Iэзагъэм кIуэтэху зэрызиужьым. Ар япэрауэ.

ЕтIуанэрауэ, сэ сызэреплъымкIэ, художественнэ тхыгъэхэм къеджэныр жанр нэхъ къыкIэрыхуахэм ящыщщ. Иджы лъэбакъуэфI ча хъуащ ди гъуазджэм хэлъ а ныкъусаныгъэр къызэнэкIынымкIэ. Си фIэщ мэхъу: уэ пхэлъщ лъэпкъ литературэ тхыгъэхэр художественнэ и лъэныкъуэкIэ гъэзэщIэным и зэхэублакIуэ, и узэщIакIуэ узэрыхъун зэчий.

Си гум къыбгъэдэкIыу сынохъуэхъу, пщIэ зыхуэсщI Пщызэбий, Iуэхугъуэщiэ бублам щызэбгъэгъуэта ехъулIэныгъэр дяпэкIи нэхъ лъагэж хъуну!

ТЕУНЭ Хьэчим.
1968 гъэ

Куэдым хуэIэкIуэлъакIуэ

__Псыгуэнсу къуажэм артистышхуэхэр къыдэкIащ. Абыхэм я лъагъуэм ирикIуащ Пщызэбий. Мысостышхуэ къудейкъым ар икIи артистышхуэщ.__

__Ар апхуэдэу къыщIэслъытэр Пщызэбий режиссёрым щымыгугъыу езыр-езыру лажьэ цIыхуу зэрыщытырщ. Артистыр щыфIыр режиссёрым жиIэ къудейр щигъэзащIэм и дежкъым. Езыр зэгугъужу, зэгупсысыжу, мы ролым мыр хэлъыпхъэщ жиIэу, езым ролыр игъэщIэращIэу щигъэзащIэм, а къигъэщI ролым игури и псэри иритауэ образым щитым дежщ артистыр щыартистыр. Мис апхуэдэу къызолъытэ Мысостышхуэ Пщызэбий.__

АКТЁР курсыр къызэриухам къыщымынэу, режиссёр курсми щеджащ Пщызэбий. Ар дэIэпыкъуэгъу къыхуэхъуащ и артист къулыкъур дагъуэншэу, режиссёрым и щIэгъэкъуэн мылъыхъуэу игъэзэщIэнымкIэ.

ЩыIэщ артист комикыу, нэгъуэщI ролхэр къемыхъулIэу, щыIэщ артист драматическэу, комикыу мыджэгуфу. Ауэ Пщызэбий тIури и зэхуэдэщ.

Мысостышхуэр артист IэкIуэлъакIуэщ. Къулыкъушхуэ зиIэми и къулыкъур игъэзэщIэфу, къызэрыгуэкI лэжьакIуэри къэгъэлъэгъуэным пэлъэщу.

Пщызэбий артист къудейм къыщымынэу, и щIэныгъэм, и къэухьым къиубыд тхыгъэфIхэр иIэщ. Ар усакIуэуи къызолъытэ сэ. ЩIалэ зеиншэ цIыкIум и гъыбзэр зэритхам уеплъмэ, абы ЖьакIэмыхъу Жансурэт макъамэ щIилъхьауэ уэрэду зэхэпхмэ, гурыIуэгъуэщ Пщызэбий усакIуэу жыIэн щIыхуейр. Абы ущедаIуэкIэ, пхузэфIэмыкIыу уи гур къызэфIегъанэ.

Абы къыщымынэу, Пщызэбий диктор Iэзэщ. АпхуэдизкIэ гурыхуэщ, тхыгъэ куэд дыдэ гукIэ ещIэри, умыгъэщIэгъуэн пхузэфIэкIыркъым. «ИстамбылакIуэм» щыджэгум и деж абы и монологыр апхуэдизкIэ кIыхьщ, апхуэдизкIэ гущIыхьэщи, умыгъынкIэ Iэмал имыIэу укъызэщIещIэ. Уи нэгум къыщIегъэхьэж а зэман хьэлъэр зэрыщытар.

А псом и щIыIужкIэ, макъ дахи иIэщ, уэрэджыIакIуэу къэплъытэну. Ар артист куэдым яхузэфIэкIыркъым. Истамбыл ягъакIуэ щIалэм и уэрэдыр щыжиIэкIэ уегъагъ. Сценэм укъихьэу уикIыжыныр аракъым Iуэхур. Ар тхакIуэм, пшынауэм хуэдэщ, ахэр мытхэмэ, Iэмэпсымэм иримылажьэмэ, зэрыщыужым ещхьыркъабзэщ. Артистыр махуэ къэс зэмылэжьыжмэ, зыкIэлъымыплъыжмэ, ролым емыгугъумэ, емыгупсысмэ, ар артисткъым, гъащIэми фIыуэ къыкIэроху.

Узыпэрыт IэнатIэм къыдэкIуэу, ар си Iуэхукъым жумыIэу, укъыщалъхуа, ущыпсэу щIыналъэм щекIуэкI Iуэхугъуэхэм артистыр жыджэру хэтын хуейщ. Апхуэдэщ Пщызэбий. А псом къадэкIуэу, Мысостышхуэр лъагъугъуафIэщ, фIыуэ умылъагъункIэ Iэмал имыIэу. Абы театрым щигъэзащIэм къищынэмыщIауэ, ЖьакIэмыхъу КIунэ и гъусэу е и закъуэу радиомкIэ къыщыпсалъэкIэ, си гумрэ си псэмрэ дихьэхыу содаIуэ.

КЪАРДЭНГЪУЩI Зырамыку.
2005 гъэ

Шолоховым и хъуэхъу

__Дэ диIащ икIи диIэщ лъэпкъ Iумахуэм и щэнхабзэ лъагэр ди къэралым и щIыпIэ куэдым, нэгъуэщI къэралхэм щызыгъэлъэгъуа икIи щызыгъэлъагъуэ гъуазджэм и лэжьакIуэ щыпкъэхэр.__

АПХУЭДЭ артист цIэрыIуэхэу ЖьакIэмыхъу КIунэрэ Мысостышхуэ Пщызэбийрэ зэгъусэу щыджэгуа зы спектакль и гугъу сымыщIын слъэкIынукъым. Театрыр фIыуэ зылъагъухэм ямыщIэжынкIэ Iэмал иIэкъым зи гугъу сщIыну спектаклыр - Шолоховым и «ЩIыщIэ къэIэта» романым къытращIыкIар. КIунэ абы щигъэзэщIащ Лушкэ и ролыр, Пщызэбий Давыдову джэгуащ. Мы спектаклыр Теувэж СулътIан и лэжьыгъэ нэхъыфIхэм ящыщщ. Куэд теткхыхьащ спектаклым, критикэм гулъытэншэу къигъэнакъым зэи тщымыгъупщэ ТIыхъужь Алий (Щукарь), Токъуий Хъусен (Нагульнов) сымэ, ауэ нобэми нэгум щIэтщ КIунэ и Лушкэмрэ Пщызэбий и Давыдовымрэ. Актёрым ролыр къехъулIа нэужькIэ зэхыбох: «Драматургым а ролыр а актёрым щхьэкIэ итха хуэдэщ». КIунэрэ Пщызэбийрэ а спектаклым къыщагъэщIа образхэр къайхъулIа къудейкъым, атIэ сценэм къыщыхъумрэ гъащIэмрэ нэхъ зэпэгъунэгъу ящIын яхузэфIэкIащ. Театреплъым и фIэщ хъуркъым а утыкум щекIуэкI гъащIэм езыр хэмыту, абы щымыпсэууэ.

ЛъэныкъуэкIэ укъыщыту артистым и лэжьыгъэм утепсэлъыхьыну тыншщ. Ауэ сыт хуэдиз къару тригъэкIуадэрэ абы зыгуэрым и образ уи фIэщ хъууэ, гъащIэм узэрыщрихьэлIэм ещхьу, уигъэлъагъун папщIэ! 1981 гъэм «ЩIыщIэ къэIэтар» щIэрыщIэу ягъэувыжри, Дон Iус Ростов яшауэ щытащ, Шолоховыр илъэс 70 зэрырикъум и щIыхькIэ ягъэлъэгъуэну. Театр куэд щызэхуэсат абы. «ЩIыщIэ къэIэтар» нэхъыфI дыдэу зыгъэувахэм ящыщу ди театрри къалъытащ. Езы Шолохов дыдэр гуапэу къехъуэхъуауэ щытащ ди актёрхэм. ТIыхъужь Алий, ЖьакIэмыхъу КIунэ, Мысостышхуэ Пщызэбий, Токъуий Хъусен сымэ нэхъыфI дыдэу джэгуахэм ящыщащ.

ШЭДЖЫХЬЭЩIЭ Хьэмыщэ,
КъБР-м и цIыхубэ тхакIуэ.
1995 гъэ

ГУПСЫСЭМ я нэхъыфIыр къысхуэкIуауэ къысщыхъужри, сыгуфIэу Пщызэбийхэ сыпсэлъащ, КIунэ телефоныр къызэрытрихынум шэч къытезмыхьэу.

- СынодаIуэ, - къиIукIащ трубкэм, нэхъри нэхъ къарууншэ хъуа Пщызэбий и макъыр.

Узыншагъэ зимыIэжым ущIэупщIэну хьэлъэкъэ, зэрыслъэкIкIэ, си макъыр зэтызоухуэри, нэжэгужэу жызоIэ:

- Пщызэбий, узогъэгуфIэ, уи тхылъым кIуэну тхыгъэхэр хьэзыр хъуащ. Тхылъым фIэпщыну укъызытеувыIар къыджепIатэмэ...

Пщызэбий и макъым тIэкIунитIэ псэ къыхыхьэжауэ къыздоуэршэр, иригъэлейуэ фIыщIэ къысхуещI. Абы гукъыдэж къезытар тхылъ къыдэкIынурамэ (мы дунейм тетыжтэкъым абы нэхърэ ар нэхъ зыщIэхъуэпсыж), сэ сыщIэгуфIэр нэгъуэщIт: махуитI-щы дэкIмэ, Мысостышхуэм и зы тхылъ закъуэ къысхудигъэкIыну нышэдибэ щIалэ ахъырзэман гуэрым сыкъызэригъэгугъарат. Пщызэбий тхылъыр IэщIэслъхьэмэ, зэрыгуфIэнур си нэгум щIэтт. И узу хъуар кIэрылъэлъу, зэрыщытауэ адыгэ театрым и сценэм ар къихьэжыну къысщыхъурт.

ПIалъэр къосри, сыкъэзыгъэгугъа щIалэр къопсалъэ:

- Нобэрэ ныжэбэрэ Мысостышхуэм и тхылъым солэжьыжри, пщэдей къэпщтэжынщ, - жеIэри.

УгуфIэнтэкъэ?!

Пщэдейр къосри, телефон къэзууам сепхъуэмэ, «Пщызэбий щыIэжкъым» къызжаIэ...

- «Дунейр чэзущ» - аращ Нелли тхылъым фIэпщынур, - иужьрей псалъэу Пщызэбий къызжиIахэр зэхызох сэ аргуэру, аргуэру, аргуэру...

Дунейр чэзущ

Дакъикъэхэр щыгъэу зэкIэлъызыгъажэ зэманыр Тхьэшхуэ пэлъытэ къызэрытхуэхъум и щыхьэтщ абы къыщыдэхъулIэхэр. ЩIыуэпсым и къэхъукъащIэхэр зыдж щIэныгъэлIхэм зэрыжаIэмкIэ, зэрымыщIэкIэ къэхъу Iуэхухэм нэхърэ нэхъ къэхъун хуей щыIэкъым. ЗэрымыщIэкIэ, ауэ щыхъукIэ къэмыхъункIэ Iэмал зимыIэу си гъащIэм къыщыхъуа гуэрщ сэ Пщызэбий и тхылъым селэжьыныр. Хэт ищIэнт, Мысостышхуэ Пщызэбий теухуа тхыгъэхэр, абы и IэдакъэщIэкIхэр, и сурэтхэр зэщIэскъуэжу тхылъ зэгъэхьэзырыну, хьэмэрэ а цIыху гумызагъэм, гу пцIанэм иужьрей мазэхэм махуэ къэс сыдэлэжьэну, нэхъыфIу къэсцIыхуну... Пщызэбий и псэр апхуэдизкIэ лIыгъэкIэ псыхьати, ажал узыр зэрыпкърытыр фIы дыдэу ищIэжми, лажьэрт. Ар щылажьэрт унэми сымаджэщми. Абы лэжьэн иухри, махуитI-щыщ зэрыпсэужар, и тхыгъэхэра хуэдэт ар мы дунейм щызыIыгъыжыр. НэмыщIысауэ Iуэху къэзыгъанэу емыса цIыхум хьэлъагъ тIуащIэ зэрихьыр нэрылъагъут...

... ЩоджэнцIыкIу Алий и цIэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и актёр хьэлэмэту куэдрэ лэжьа Мысостышхуэ Пщызэбий папщIэ Iэгуауэшхуэ яIэт... Гъуэгу махуэ Iэгуауэ... Артист цIэрыIуэхэр дунейм ехыжа нэужь, хуаIэт хабзэм хуэдэ Iэгуауэ. БдзапцIэм хуэдэу хьэлъэрэ а махуэм къешха уэшхым хуэдэу щIыIэу...

Мысостышхуэм и Iэдакъэм къыщIэкIащ рассказу 13, усэу 100, уэрэду 25-рэ, пьесэшхуэу 5, пьесэ кIэщIу 16, еджакIуэ цIыкIухэм яхуэгъэзауэ, композицэу зэхэгъэуvауэ 10, гукъэкIыж тхыгъэу 25-рэ, усэбзэкIэ тхауэ псалъэ гуапэу 60, нэгъуэщIхэри. ИтIани, абы тхакIуэу зибжыжыртэкъым.

Мысостышхуэм адыгэбзэр псэми псантхуэми едэхащIэу игъэIуу зэрыщытам ещхьыркъабзэу, икIи фIыуэ зыхищIэрт. ЩыпсалъэкIэ художественностагъ жыхуэтIэр и пшынэ Iэпэмэ, щытхэкIэ гъуа-гъуэ куэдыщэм ирыригъэшэхыу къыпщыхъурт. Абы и щхьэусыгъуэри, дэ къызэрытщыхъумкIэ, мыращ. ЦIыхур щыпсэуа лъэхъэнэм и нэпкъыжьэ къытредзэ. Хэт апхуэмыдэр? Пщызэбий и тхыгъэхэр зыхуэунэтIар жанр гъэлэжьэнракъым, атIэ адыгэ щIэблэр гъэсэнырт, лъэпкъыр къызэтенэнырт, бзэр гъэпсэунырт, дунейр нэхъыфIу убзыхунырт. Арат зыхуэунэтIар абы и гупсысэхэри езым и IуэхущIафэхэри. ЖиIэну зыхуейр куэдыщэ хъурт, нэгъуэщIым и псалъэ, гупсысэ гъэIуным и гъащIэр хилъхьати, и тхыгъэхэр зэщихуэпыкIырт, псэлъапIэ кърамытам хуэдэу, къыхуеджэныгъэ зэмыфэгъухэмкIэ.

ЦIыхум и гупсысэр, и IуэхущIафэхэр псалъэ тхакIэ щыщIэгъэбыдыхьыжам и деж ар тхыдэ мэхъуж. Нобэ ди гупсысэри, ди псалъэри зыхуэгъэза Мысостышхуэ Пщызэбий и гъащIэ гъуэгуанэр къребгъэубыдэфынущ Iэгу хуэдиз тхыгъэм.

Япэ дыдэу Мысостышхуэ Пщызэбий «къытракъута» Iэгуауэ гуфIэгъуэ къызыхэпIэнкIыкIымрэ иужь дыдэу нэщхъейуэ Iэгу щыхуеуэжамрэ я зэхуакум дэлъщ гъуэгуанэ кIыхь, хьэуэ, зы мэскъал, зы къэлыдыгъуэ, зы цIыху гъащIэ гупыкIыгъуей...

ЛЫКЪУЭЖЬ Нелли,
усакIуэ.

«Бжьамий» гупыр игъэбжьыфIэрт Пщызэбий.

Си насып кърихьэкIащ и гъусэу сценэм ситыну

__Театрым сыкъэкIуэну си пщIыхьэпIэ къыщыхэмыхуэ лъандэрэ Пщызэбий и лэжьыгъэм сыщыгъуазэщ. Жагъуэ тщымыхъуу къанэркъым иджыпсту цIыхухэм, къытщIэхъуэ щIэблэм артистхэр зэрамыцIыхур, абыхэм я гуащIэм зэрыщымыгъуазэр. ИпэкIэ артист цIэрыIуэхэр псоми яцIыхурт.__

СЭ СИ НАСЫП кърихьэкIащ Мысостышхуэм и гъусэу сценэм ситыну. Америкэн драматург О'Нил Юджин и «Лъагъуныгъэ, лъагъуныгъэ» спектаклым Пщызэбий сэрэ зэадэзэкъуэу дыщыджэгуащ. Абы щыгъуэ сыщIалэ дыдэт, апхуэдэ роль ин згъэзэщIэну япэу къысхуихуэу арат. Пщызэбий сызэригъусэм Iуэхум сызэрытригъэгушхуам пцIы хэлътэкъым. Сценэм сыкъихьэн и пэ къихуэу, ар зэрыджэгум, и псэлъэкIэм, и зыIыгъыкIэм сыкIэлъыплъырт, абы къару къысхилъхьэуи къысщыхъурт. Сыт и лъэныкъуэкIи сыдэплъейрт, щапхъэ схуэхъу зэпытт.

Мысостышхуэ Пщызэбий хуэдэ актёрхэм щхьэкIэ «мастер» жаIэ.

ДЭБАГЪУЭ Роман,
Музыкэ театрым и режиссёр нэхъыщхьэ.

ХьэIупэ ДжэбрэIил, Темыркъан Юрэ, КIурашын БетIал, Мысостышхуэ Пщызэбий сымэ. *1976 гъэ*

Пщызэбий и унагъуэр. *2007 гъэ*

Къэбэрдей къэрал драмэ театрым щылажьэ артист гуп. *1995 гъэ*

Слъэмыкӏар уэ нэгъэс и кӏэм

● Гъуазджэ

Абхъазым и цӏыхубэ артист Мысостышхуэ Пщызэбий къызэралъхурэ илъэс 80 ирокъу

ЕхъулӀэныгъэм зи щхьэр игъэкӀэрэхъуахэм ящыщкъым

Куэд щӀащ абы лъандэрэ. Сэ сыстудентт. Зыгъэпсэхугъуэ зэману сыкъэкӀуэжауэ Налшык и уэрамхэм зыщысплъыхьурэ, «Победа» кинотеатрым сыкъыщыувыӀащ. Кином щӀидзэным иджыри зэманыфӀ иӀэти, щӀалитӀ зытес тетӀысхьэпӀэр сэри егъэзыпӀэ сщӀащ. Ахэр зыгуэрым тепсэлъыхьырт.

- ...Мис аращ артисткӀэ зэджэр! - жиӀащ щӀалэ Ӏэчлъэчым.

- И ныбжькӀэ щӀалэми, Ӏэзэщ, - акъылэгъу хъуащ адрейри, - а Ӏуэхум къыхуалъхуащ ар.

- Апхуэдэхэращ цӀыхухэр театрым щӀэкӀуэр. Плъэгъуа ар зэрыджэгур? И зыӀыгъыкӀэкӀи и зекӀуэкӀэкӀи езы лӀыхъужь дыдэр армырауэ, спектаклым роль гуэр щигъэзащӀэу къыпщыхъуркъым.

- Зэрыартистыр къимыгъэлъэгъуэнумэ, сыт-тӀэ сценэм къыщӀихьэр? - И фӀэщрэ и псэлъэгъум дэгушыӀэрэ къыпхуэмыщӀэу, щӀэупщӀащ щӀалэ нэхъ къуэгъур.

- Мис а я артистыгъэр ягъэлъэгъуэну хэтурэ, ягъэзащӀэ ролым и сэфэтым щимыхьэф къохъу. Зы зыӀыгъыкӀэм къытена нэужьщ артистым щыкъуилъхьэжыр. Абы щыгъуэщ театреплъхэр спектаклыр и кӀэм нэмысу щыщӀэкӀыжыр е зэбгъурысхэм уэршэрын щыщӀадзэр. А щӀалэм сыт хуэдэ роль игъэзащӀэми, зыр адрейм техуэркъым...

Зи гугъу ящӀыр Мысостышхуэ Пщызэбийт.

А Ӏэзагъыр езыр-езыру къыхуэкӀуакъым, гугъущэ демыхьу а псори Мысостышхуэм къехъулӀауи пхужыӀэнукъым, школым щыщӀэсым къуажэм и къэфакӀуэ, уэрэджыӀакӀуэ гупхэм жыджэру хэтауэ щытами.

Къуажэ курыт школыр къиухыу ГИТИС-м щыщӀэтӀысхьэм Мысостышхуэм ар сэбэп къыхуэхъужащ. Языныкъуэ студентхэм хуэдэу, зыхуэмейуэ зы предмети институтым щрагъэджу абы зэи къилъытакъым. Артистым и Ӏэзагъми, театрхэм я тхыдэми, эстетикэми зэхуэдэу дихьэхауэ, темызашэу сыт щыгъуи ар хуеджащ сценэм зыщыӀыгъыным, псэлъэкӀэм, къэфэкӀэм, нэгъуэщӀхэми. Пщызэбий ерыщу хущӀэкъурт зи роль игъэзащӀэ цӀыхум и гурыщӀэри, и хъуэпсапӀэри, и хьэл-щэнри, и гъащӀэ еплъыкӀэри театреплъым хьэкъыу и фӀэщ ищӀу образыр къигъэщӀыну.

ГИТИС-м и адыгэ студием щеджэхэм я диплом лэжьыгъэу ягъэхьэзырырт Мольер и «Жорж Данден» пьесэм къытращӀыкӀ спектаклыр. Мысостышхуэм къылъысащ унэӀут нэжэгужэ, Ӏэмалшы Любен и ролыр. Студент-артистым гъуэзэджэу къигъэлъэгъуащ Ӏуэхур щекӀуэкӀ зэманкӀи зи гугъу ищӀкӀи апхуэдизу тпэӀэщӀэ Франджым щыпсэу унэӀутым и образыр. Зи псэукӀи, зи дуней тетыкӀи, зи хьэл-щэни игъащӀэм умылъэгъуам и образыр апхуэдэу къэбгъэщӀын папщӀэ, зэфӀэкӀышхуэ уиӀэн хуейт.

Ар зэрызэфӀэкӀышхуэм и щыхьэтщ 1957 гъэм Къэбэрдей литературэмрэ гъуазджэмрэ я махуэхэр Москва щекӀуэкӀыу а спектаклыр ягъэлъэгъуа нэужькӀэ, Мольер и лӀыхъужь ныбжьыщӀэм и образыр нэхъыфӀу зыгъэзэщӀахэм Мысостышхуэр зэрыхабжамрэ зи ныбжьыр илъэс 22-м ит студент щӀалэм а гъэ дыдэм «За трудовое отличие» медалыр къызэрыхуагъэфэщамрэ.

Пщызэбий и зэчийм и акъужь гуакӀуэр театрым и гъащӀэм къыщӀихуащ, спектакль къэс абы къыщигъэщӀащ зыкӀи зэмыщхь образ телъыджэхэр. Мысостышхуэр ехъулӀэныгъэм зи щхьэр игъэкӀэрэхъуахэм ящыщкъым. Ар зэтеубыдауэ, Ӏэдэбу, ауэ еш имыщӀэу пэрытащ ирихьэкӀа сыт хуэдэ ӀэнатӀэми. И режиссёр лэжьыгъэм абы гулъытэ хэха щыхуищӀ зэпытт ди лъэхъэнэгъум и дуней тетыкӀэр, хьэл-щэныр къэгъэлъэгъуэным, и гурыгъу-гурыщӀэр къэӀуэтэным, а псори образ гукъинэжкӀэ къызэрызэкӀуэцӀихыным.

КӀЭЩТ Мухьэз.
1983 гъэ

ЖыпӀэн гъунэжщ

Пщызэбий си къуажэгъу къудейкъым, дызэгъунэгъут, дызэхьэблэт. И сабиигъуэр гугъуу зэрыщытари сощӀэ.

«КЪАРДЭНГЪУЩӀ Зырамыку къыщалъхуа къуажэм, хьэблэм укъыщыхъуауэ гъуэгу пхэнж утеувэ хъунт? - жиӀэрт Пщызэбий. - Си щхьэр лъагэу солъагъуж ди къуажэм къыдэкӀа цӀыху гъуэзэджэхэр си ныбжьэгъуу, садэлажьэу зэрыщытам. Акъсырэ Залымхъан, Сонэхэ Башир, Мухьэрбий, Болэ Мурат, Щхьэгъэпсо Мухьэмэд, Къардэн Борис, ШэрыӀужь Анатолэ, Мэкъуауэ Николай - абыхэм ящыщ дэтхэнэри къащти, къуажэм, лъэпкъым куэд яхуэзыщӀа цӀыхущ».

Пщызэбий и творчествэм и гугъу сщӀынкъым. Абы зэчиишхуэ зэрыбгъэдэлъар псоми ящӀэ, ауэ итӀани ар Шолоховым и «ЩӀыщӀэ къэӀэтам» зэрыщыджэгуам теухуауэ зы псалъэ жызмыӀэу сигу зэгъэнукъым. Спектаклым хэт лӀыхъужь нэхъыщхьэм, Давыдовым, и ролыр абы апхуэдизкӀэ уи фӀэщ хъууэ, гунэсу игъэзэщӀати, а зы лэжьыгъэ закъуэм щхьэкӀэ Урысейм и цӀыхубэ артист цӀэр фӀэпщ хъунт. Си закъуэтэкъым апхуэдэу абы егупсысыр.

Мысостышхуэ Пщызэбий гу щабэ зиӀэ, хьэл-щэн дахэ зыхэлъ цӀыху пэжт, зи псалъэм тебгъуэтэж адыгэлӀт. И къуажэгъум, дэнэ щыщ адыгэми фӀы къехъулӀэмэ, щыгуфӀыкӀырт. Абы и гум ежалӀэрт и лъэпкъым, и адэжь щӀыналъэм ятеухуауэ Ӏуэху мыхъумыщӀэ, мыщхьэпэ гуэр къэхъуамэ. Иригузавэрт зэгуэрым уей-уей жезыгъэӀэу щыта Мысостышхуэ Былэ сымэ хуэдэхэм къаӀэта я къуажэжьым и пщӀэр нобэ зэрехуэхым. Игу къемыуэу къанэртэкъым ди щхьэ, ди хабзэ, ди лъэпкъ Ӏуэху тэмэму зэрызедмыхуэжыфыр. Пщызэбий щӀэхъуэпсырт Псыгуэнсум цӀэрэ щхьэрэ зиӀэу къыдэкӀар зэщӀигъэуӀуэу ар нобэ зэрыт щытыкӀэ гугъум къиша зэрыхъуным тригъэпсэлъыхьыну, и жылэжьым дэсхэм ятелъ гугъуехьхэр ящыгъэпсынщӀэнымкӀэ Ӏуэхугъуэ пыухыкӀа илэжьыну.

Пщызэбий теухуауэ жыпӀэн гъунэжщ. Си щхьэкӀэ срогушхуэ апхуэдэ цӀыху щэджащэ Псыгуэнсум къызэрыдэкӀам, лъэпкъым къызэрыхэкӀам.

МЫЗ Ахьмэд,
тхакӀуэ.

Мысостышхуэ Пщызэбий и усэхэр

Артистымрэ зэманымрэ

Артист жумартхэм
ЖыпкӀэ къытхуэдалъэм
ПсэкӀэ дефӀэкӀмэ,
КъыткӀэлъоубэж...
И гум илъ фӀейхэр,
Мылъкум къыжьэдихуу,
Псалъэу дэт цӀыхуми -
ЛӀыуэ зелъытэж.

Уэсят

Си къуэми си лъэпкъэгъухэми захузогъазэ

СлъэкӀ хуэсщӀащ сэ
Си лъэпкъ мащӀэм,
си къуэ!
СлъэмыкӀар уэ
Нэгъэс и кӀэм.
ЗыгуэркӀэ сэ
къыстекӀуэмэ
Ажалыр,
СынолъэӀу, гъэзащӀэ
Си уэсятыр:
Зэи тыншыпӀэ
Къыумылъыхъуэ, си къуэ!
Щыт жыджэру,
Гумызагъэу.
«Си фейдэ хэлъщ», -
ЖиӀэу Ӏуэху мыхъумыщӀэ
ЗыщӀэр лӀа пэлъытэщ -
Ар зэгъащӀэ!..
Ныбжьэгъу зэи
Уемыфыгъуэ, си къуэ!
Лей къытехьэм -
ДэӀэпыкъу уэ.
Ауэ хуэпщӀар
Епхъуэныжу щытым,
УепцӀыжащ нэхъ лъапӀэу
Дунейм тетым!
МурадыфӀ пщӀым - нэгъэс
И кӀэм, си къуэ!
Гугъу сохь, жыпӀэу
Къыумыгъанэ.
Уи лэжьэгъухэм
Нэмыс, дзыхь
къыпхуащӀу
Псэу - ӀуэхуфӀхэр
ГъащӀэм щызэпыпщӀэу!
Балигъ ухъурэ
Къулыкъу бгъуэтмэ,
си къуэ!
Уемыхъуапсэ мылъку
щӀэзэухэм.
ПщӀа делагъэр
Къемыуэжу уи щхьэм,
Къабзэлъабзэу тет
Мы дуней дахэм!
Умыкъуаншэу лей
Къыптехьэм, си къуэ,
ЖьакӀуэу пэжыр
КъыщӀэгъэщ.
Гузэвэгъуэ
Къылъыс хъум
къэралым,
Ущышынэу ажалым
УимыкӀуэт.
Мы си лъэӀухэр
ПхуэгъэзащӀэу щытым,
ЩӀэблэр пэжу,
Быдэу фызэкъуэтым,
Фэ захуагъэр фи нэрыгъ
Зэпытым, -
ЗэщӀиштэн сфӀощӀ
ЩӀылъэр берычэтым,
Техуэжын сфӀощӀ
Ӏэщэр къэзыӀэтым,
Къихьэн сфӀощӀыр
Псори фи Ӏумэтым,
ХуащӀыжын сфӀощӀ
И бжэр ахърэтым -
ӀуэхуфӀ влэжьу
Фэ дунейм фытетым.

СабырщӀэгъей

● ГушыӀэ

ДНЕВНИК зэхэуфӀея гуэр иӀыгърэ шхыдэу Хьэмид унэм къыщӀолъэдэж, зеплъыхь, щхьэгъубжэм бгъэдолъадэри, джэгуу пщӀантӀэм дэт и къуэм йоджэ:

- Ей, еджагъэшхуэ!.. Мыдэ къакӀуэт!.. Уэракъэ жыхуэсӀэр. - Ину мэпапщэ, диваным йотӀысхьэ. - АфӀэкӀа шэру зимыӀэм сэ сыкъигъэпцӀэну хэтщ... УмыпӀащӀэ уэ, сабырщӀэгъей!.. - и щхьэ хужиӀэжу: - Сэри сыкъуаншэмэ, уэлэхьи. Мыбы и Ӏуэхур дауэ щыт, дауэ еджэрэ, жысӀэу и зы егъэджакӀуэ сеупщӀакъым, и дневники, и тетради, и журнали сеплъакъым... Дапщэрэ срамыгъэблэгъами, адэ-анэхэм я зы зэӀущӀи сыхэтакъым... «Ӏэсэщ, фӀыуэ йоджэ» жаӀэурэ езыхэми сагъэбэлэрыгъащ, сыкъагъэпцӀащ...

И къуэ къыщӀыхьэжам нэщхъыдзэу йоплъри:

- Моуэ нэхъ гъунэгъуу къызбгъэдыхьэт!.. Еплъыжыт мы уи дневникым! Къеплъыт, зо! КъэӀэт, жысӀакъэ, а уи щхьэдыкъыр!.. «ЕгъэджакӀуэхэр къысщытхъуащ», «Тху къэсхьащ», жиӀэурэ махуэ къэс къысхуэджэдэжым и дневникым «зырэ» «тӀурэ» фӀэкӀа иткъым... Мыпхуэдизуи щхьэ буфӀея, щхьэдыкъ, мыр? ЕджапӀэм укъызэрикӀыжу куэншыбым хэбгъапщкӀуэу ара, хьэмэрэ?.. ЖыӀэ зыгуэр!..

Адэр дневникымкӀэ и щхьэм къеуа нэужь, Заур ерагъкӀэ къыдрешей:

- Ар сэ си дневниккъым...

- АтӀэ, емынэ узыгъуэм узэрихуэу...

Заур къыщиуду гъыным хуэдэу и адэм хуеплъэкӀащ:

- Мыр, ди адэ, ууейщ! Мыбы зэритымкӀэ, илъэс тӀощӀ япэкӀэ ди директорым мыпхуэдэу къритхауэ щытащ уи дневникым: «Уи адэ-анэр къакӀуэрэ къызэлъэӀумэ, еджапӀэм ущӀэзгъэтӀысхьэжынщ, куэд щӀауэ абыхэм ящыбгъэпщкӀу уи дневникри езгъэлъагъунщи, естыжынщ». Ауэ уэ абы жиӀар бгъэзэщӀакъым... «Балигъ хъумэ, езыр къэкӀуэнщи, хуэзгъэгъуну къызэлъэӀунщ, ди фэм бэлыхьу дихари игу къэзгъэкӀыжынщ», - жиӀэурэ а лӀыжьыр иджыри къэс зыпэбгъэплъащ... И гугъэр щыхихыжым... дневникыр сэ къыпхузигъэхьыжауэ аращ... Ауэ... уэстыжын сышынэри... згъэпщкӀуат... Иджы, мис... къэбгъуэтыжащи...

Ар жеӀэ, дневникыр стӀол къуапэм къытрелъхьэри, Заур зэуэ щӀокӀ. Хьэмид утыкум итт, зэрыплъэхэр хъурей хъуауэ, зэрышхэр Ӏурыхуауэ.

Гупсыси, псалъэ...

Адыгэхэр хъуэхъу гуапэкӀи, хъуэр утӀыпщакӀи, щӀагъыбзэ шэрыуэкӀи - хуабжьу къулейщ, ӀуэрыӀуатэ хьэлэмэткӀэ, лӀыхъужь уэрэдкӀэ, гушыӀэ купщӀафӀэкӀэ, пшыналъэ дахэкӀэ къытпэхъун къэгъуэтыгъуейщ. И чэзум тхыгъэ зымыгъуэта ди лъэпкъым и щэнхабзэр хъума хъун щхьэкӀэ, Ӏуэхутхьэбзэшхуэ къытхуащӀащ цӀыху жьакӀуэхэм, гушыӀэрейхэм, ӀуэрыӀуэдзым, щӀэнэкӀалъэм, хъуэрыбзэм хуэӀэкӀуэлъакӀуэ джэгуакӀуэхэм, утыкулӀ гупгъэдахэхэм. Ауэ жаӀакъым нэхъыжьхэм: «Гупыр зыгъэгупыр гуп и уасэщ», «ЖьэрыӀуатэр тхыдэм и дыщэ пхъуантэщ», «Гупсыси, псалъэ, зыплъыхьи, тӀыс», «ГушыӀэкӀэ зымыщӀэр ӀэштӀымкӀэ мауэ». Езы Къэзанокъуэ Жэбагъы дыдэми мыпхуэдэу жиӀэгъащ: «ГушыӀэпӀэ уихуамэ, угушыӀэфу, псэлъапӀэ уихуамэ, упсэлъэфу щыт». Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и лъабжьэр зыгъэтӀылъа ди артист нэхъыжьыфӀхэми гушыӀэшхуэ яхэлъу щытащ. Абыхэм къытхуагъэна хъыбар дыхьэшхэнхэм, гушыӀэ гукъинэжхэм ящыщщ мыхэр.

Балетыр зэрывгъэувар адыгэбзэкӀэ?

Ди университетым щеджэ ныбжьыщӀэхэм пьесэ гуэр ягъэуват. Спектаклым ирахьэлӀэн реквизит, щыгъын тӀахыну зы егъэджакӀуэрэ студент щӀалэрэ театрым къытхуокӀуэ. Директорыр ди гъусэу, артист гуп театр щӀыхьэпӀэм деж дыщызэхэтти, сэлам-чэламыр зэрызэфӀэкӀыу, ахэр зыхуеину псори яритыну директорым къегъэгугъэ. Сэлам къыщыдахыжым, егъэджакӀуэм и нэр театр щӀыхьэпӀэм деж фӀэлъ афишэм хуозэ. А махуэм япэ дыдэу ягъэува «Лалуцэ» балетыр ди театрым щекӀуэкӀын хуейт. ЕгъэджакӀуэр афишэм нэхъ гъунэгъуу бгъэдохьэ, фӀыуэ къызэпеплъыхь-ызэпеплъыхьри: «Ей, мы балетыр зэрывгъэувар адыгэбзэкӀэ?», - жеӀэри къыдоупщӀ. Дэ жытӀэнур къытхуэмыщӀэу дызоплъыж. Директорыр зыхуэмыубыдыжу дыхьэшхыурэ театрым щӀохьэ. ЕгъэджакӀуэм къыжьэдэхуа емыкӀур игъэзэкӀуэжын, къыгуригъэӀуэжын и мураду, студентым абы зыхуегъэщхьри: «Сыт жыпӀэр? Балетым псалъэ хэт-тӀэ, зиунагъуэрэ», - жеӀэри жэуапым пэплъэу мэувыж. АрщхьэкӀэ зыпэплъэм зигъэгушыӀэнэпцӀу нэхъ ӀеижыркъыщӀегъу... «И кӀэм деж нэхъ мыхъуми, псалъитӀ-щы хэту къыщӀэкӀынщ, Ӏэгъу...» ЕгъэджакӀуэм и нэр афишэм къытрихыжу зыщиплъыхьам, ди артистхэм ящыщу зыри бжэӀупэм Ӏутыжтэкъым.

Уэлэхьи, зозмыгъэумысыну!

Теувэж СулътӀан Шэру Азрум и пьесэ «Къэнэмэтрэ Къасболэтрэ» игъэувырт. Сэ Къасболэт и ролыр згъэхьэзырырт. Махуэ гуэрым СулътӀан нэхъ игу зыхуэмызагъэ, нэхъ къыдэмыхъулӀэу къилъытэ пычыгъуэхэм елэжьурэ, репетицэр щыдухын хуей сыхьэтым фӀыуэ щӀригъэгъуащ. А махуэм спектакли театрым щыдиӀэт. Помрежу лажьэр Мамрэш Иналти, Ӏэпщэ сыхьэтым сытеуӀуэурэ жызоӀэ: «Мы иджыпсту режиссёрыр зэлэжь пычыгъуэр дакъикъэ 20-кӀэ йокӀуэкӀ, сэ абы сыхэткъым. Ар иуха нэужь, нэгъуэщӀ пычыгъуэ елэжьыну къыщӀэкӀынкъым». «КхъыӀэ, апхуэдизыр къыумыгъэкӀуэкӀыу, кӀуэжи пщыхьэщхьэ уиӀэну спектаклым зыхуэгъэхьэзыр», - жеӀэри, Инал сценэм сыкърехуж. ЕтӀуанэ махуэм театрым сыщӀыхьэу СулътӀан сэлам зэресхыу: «Дыгъуасэ спектаклым и кӀэухым селэжьыну узгъуэтыжакъым. Роль нэхъыщхьэ бгъэзащӀэу, апхуэдэу зыбгъэбзэхыж хъурэ?» - жеӀэри зыкъысхуегъэгусэ. Сэри псалъэ щӀызмыгъуу зэрыхъуар щыжысӀэм, къыдэдаӀуэу лъэныкъуэкӀэ щыт Инал: «Уэлэхьи, зы псалъэ бжезмыӀа икӀи узмыутӀыпщыжа, сэ пцӀы телъхьэпӀэ сумыщӀ», - жеӀэри къоув. Сыт сщӀэнт? Къысхуэнэжарати, сыкъыщиутӀыпщыжым щыта, жиӀахэр зэхэзыха артистищыр къызогъуэтри, зэгъусэу Иналрэ СулътӀанрэ здэщыт лъэныкъуэмкӀэ доунэтӀ. Иналу плъагъум ди дежкӀэ зыкъегъазэ, лъэбакъуэхъуу йоувыкӀ, и ӀитӀыр и бгым ирегъэувэжри къокӀий: «Ей, гугъу зебгъэхьу алейкӀи апхуэдиз щыхьэт къыумышэ. Уэлэхьи, узутӀыпщыжами, зозмыгъэумысыну!»

Сэмэлот будут - сэвсем плохъэ будут

ИлъэсыщӀэр къихьэным зы мазэ фӀэкӀа къэмынэжауэ ди театрым и директорым дызэхуешэс. «Ди къалэнхэр тхуэгъэзэщӀакъым, абы къыхэкӀкӀэ Шэрджэсым зы спектакль тшэуэ махуипщӀ хуэдизкӀэ къыщыдмыгъэлъагъуэу хъунукъым», - къыщыджиӀэм, артистхэм дытхьэусыхэу щӀыдодзэ: «Ди автобусымкӀэ уежьэ хъунукъым, жьы хъуащ, зэпэгъуанэщ, бензинымэмрэ сабэмрэ уагъэбауэркъым». Атэ Мухьэмэд къыщолъэтри, адыгэбзэмрэ урысыбзэ имыщӀэмрэ зэхитхъуэурэ къыдошхыдэ: «Уа, сыту фыинтереснэ фэ артистхэр! Къанэ щымыӀэу псори нэсауэ фыбаловэнэщ! Фигу къэвгъэкӀыжыт, как ми нэчинали работать. Бутэфорхьэри кӀэстумхьэри мешком пешком тэскали... ДикӀэрацэ на плечо и вперед на село!.. Абы щыгъуэ билэ все хъэрэшо, все атличнэ! Маршынэ появился - плохъэ стал... Сэмэлот будут - сэвсем плохъэ будут... ФыщыкӀащ фэ! Все до пэследнэу фыудэфащ! Директорым «Надэ план делэт» жиӀакъэ, значит план надэ делэт... Пуст кроф из носа будут... Пускай афтобус кӀуэцӀым наш жизнь астанится... План етэ план! План сафсем не халамбалам!..»

Тхыгъэхэр зыгъэхьэзырар ЩХЬЭЩЭМЫЩӀ Изэщ.

Щыхьэт тохъуэ

ЛӀэщӀыгъуэ плӀанэкӀэ сызыщылэжьа Къэбэрдей-Балъкъэр телевиденэм и лъэхъэнэ нэхъыфӀ дыдэу щытауэ собж Мысостышхуэ Пщызэбий режиссёр нэхъыщхьэу щыдиӀар. Зэчиишхуэ зыбгъэдэлъ актёр хьэлэмэтым хузэфӀэкӀат ди нэтынхэр зыкъомкӀэ нэхъ щӀэщыгъуэ ищӀын.

ПЩЫЗЭБИЙ ямылейуэ гумызагъэт, ар щыплъагъурт зэм павильонышхуэм, зэм нэхъ цӀыкӀуӀуэм, зэми режиссёр пультыр здэщыӀэм. Куэдрэ къэхъурт «съемкэ» жыхуаӀэхэм щыкӀуэ, «нэтын занщӀэкӀэ» дызэджэхэр щигъэхьэзыр, нэтын гугъу дыдэхэр щригъэкӀуэкӀ, уеблэмэ дикторым и къалэнхэри щигъэзащӀэ.

Мызэ-мытӀэу къысхуихуащ Пщызэбий и гъусэу сежьэну, нэтын щхьэхуэхэр згъэхьэзырыну, къуажэ клубхэри, Ӏэщыхъуэ, мэкъумэшыщӀэ «хэщӀапӀэхэри» къэскӀухьыну. Гу лъумытэнкӀэ Ӏэмал зимыӀэт: Мысостышхуэр куэдым къацӀыхурт, ӀэплӀэешэкӀкӀэ ирагъэблагъэрт, ди нэтынхэри нэхъ зыхуей хуэзэрт.

Сигу къокӀыж къэхъугъэ цӀыкӀуфэкӀу Ӏэджэ, а цӀыху хьэлэмэтым и гу пцӀанагъым, хьэлэлагъым, псэмыблэжагъым щыхьэт техъуэу. Пщызэбий сэ сыщрихьэлӀащ гуфӀэгъуэми, гуауэми, Ӏуэхушхуэми, зэрыхьзэрий гуэрхэми - зэи къэхъуакъым абы хабзэр, нэмысыр, цӀыхугъэр, зыӀыгъыкӀэ дахэр, адыгэ лъэпкъым и уардагъэр, щыпкъагъыр щыдзэмылъэгъуа.

Зэчиишхуэ бгъэдэлът абы - актёр инт, режиссёрт, уэрэджыӀакӀуэт, тхакӀуэт, усакӀуэт, драматургт, егъэджакӀуэт, жылагъуэ лэжьакӀуэт. А лӀыужыгъуэ къомым щыщ дэтхэнэми абы щиӀэ зэфӀэкӀым гупсэхуу утепсэлъыхь хъунущ. Пщызэбий Къэбэрдей-Балъкъэрым и гъуазджэм и къэхъугъэ гъуэзэджэщ. Абы щыхьэт тохъуэ и лэжьэгъухэр, щэнхабзэм фӀыуэ хэзыщӀыкӀхэр, журналистхэр.

ГУРТУЕВ Эльдар,
балъкъэр тхакӀуэ.

Актёр телъыджэ къудейкъым

Сэ Мысостышхуэ Пщызэбий соцӀыху 1953 гъэм къыщыщӀэдзауэ. Курыт еджапӀэр къэзыуха ныбжьыщӀэ зыбжанэ Москва еджапӀэ ягъэкӀуэну къыщыхахым, абы сригъусэу япэ этюдыр ищӀауэ щытащ. Ар дзапэ уэрэд щӀэлъу жиӀэну чэнджэщ естат, макъ телъыджэ иӀэу къэслъытэрти.

ЩЕДЖЭМ щыгъуэ жыпӀэ хъунутэкъым ар зыхэсхэм нэхърэ нэхъыфӀу Ӏуэхум хуэхьэзыру, нэхъыбэ ищӀэу. Ауэ егугъурт, зыбгъэдэува ӀэнатӀэр къыгурыӀуэрти, ГИТИС-м къыдыщӀэсахэм япэ ищауэ зэреджами пцӀы хэлъкъым. Сэ иджыпсту Кавказ Ищхъэрэм ГъуазджэхэмкӀэ и къэрал институтым щызогъаджэри, си гъэсэнхэм сытым дежи Пщызэбий щапхъэу къахузохь. НыбжьыщӀэхэм яжызоӀэ сэ езгъащӀэр алыфбей къудейуэ зэрыщытыр. Абыхэм зыщагъэсэнур, я щӀэныгъэм щыхагъэхъуэнур сценэрщ, ди театрым и нэхъыжьыфӀхэм я дежщ. Феджэмэ, фылажьэмэ, къыхэфха ӀэщӀагъэр фӀыуэ флъагъумэ, Мысостышхуэм хуэдэу фыхъунщ яжызоӀэ.

Мысостышхуэ Пщызэбий сэ ролыфӀ куэд дэсщӀащ. Режиссёрми актёрми образу къагъэщӀу хъуар зэхуэдэу фӀыуэ къехъулӀэркъым, ар икӀи Ӏэмалыншэкъым. Ауэ гукъинэжу, гум имыхужу Пщызэбий роль куэд иӀэщ. Абыхэм ящыщ зыщ Шолохов Михаил и «ЩӀыщӀэ къэӀэтам» хэт Давыдовым и образыр. Ар абы къызэрыгурыӀуар, къызэригъэлъэгъуа щӀыкӀэр икъукӀэ гъэщӀэгъуэнщ. Абы и щыхьэтщ Шолоховым и тхыгъэм къытращӀыкӀа спектаклхэр Ростов щыщагъэлъэгъуам, ди лэжьыгъэр нэхъыфӀу къалъытауэ зэрыщытар.

Мысостышхуэр актёр гъуэзэджэ къудейкъым. ИпэӀуэкӀэ сэ гу лъыстат абы режиссёр хъарзыни къызэрыхэкӀынум. Ар къыхэслъхьэри, Пщызэбий 1970 гъэм ГИТИС-м и режиссёр курс нэхъыщхьэхэм ягъэкӀуащ, егъэджакӀуэ цӀэрыӀуэ Гончаров Алексей деж зыщигъэсащ. ИужькӀэ Гончаровым сыхуэзауэ Пщызэбий и еджэкӀэм сыщӀэупщӀати, ифӀ къызэрызжиӀам хуабжьу сыщыгуфӀыкӀат. 1972 гъэм къэкӀуэжри, Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и режиссёру, режиссёр нэхъыщ-хьэу илъэс зыбжанэкӀэ лэжьащ. Режиссёрым и къалэнщ сценэм къыщыхъу Ӏуэхугъуэхэм набдзэгубдзаплъэу кӀэлъыплъыну, ахэр ныкъусаныгъэншэу зэкӀэлъигъэкӀуэну. Актёрыр зэлӀэлӀэн хуейр и щхьэ закъуэрамэ, режиссёрым сценэм щыджэгу дэтхэнэ зымкӀи жэуап ехь. Пщызэбий хузэфӀэкӀащ режиссёрым и къалэнри актёр лэжьыгъэри щӀыхь пылъу зэдихьын. Абы куэд пэлъэщыркъым.

Къыхэзгъэщыну сыхуейт и щхьэгъусэ КӀунэрэ ипхъу Маринэрэ я лэжьыгъэм Пщызэбий и Ӏэужь дахэ зэрыхэслъагъуэр. Сэ абыхэм садэлэжьащ, театрым ехьэлӀауэ куэд яхузэфӀэкӀыну зэрыщытыр хьэкъыу спхыкӀащи, Мысостышхуэм и лъагъуэм ахэр гуфӀэгъуэкӀэ ирикӀуэну си гуапэщ.

ТЕУВЭЖ СулътӀан,
Урысей Федерацэми Къэбэрдей-Балъкъэрми щэнхабзэмкӀэ щӀыхь зиӀэ я лэжьакӀуэ.

● Лэжьэгъухэм я псалъэ

Сэ слъэкӀамэ...

Хъыдзэдж Борис, *КъБР-м щӀыхь зиӀэ и артист:*

- Артистым роль псори зэхуэдэу фӀыуэ къехъулӀэркъым, ауэ зы ролым щхьэкӀэ дамыгъэ щрат къохъури, сэ слъэкӀамэ, Шолоховым и «ЩӀыщӀэ къэӀэтам» щигъэзэщӀа Давыдовым и ролым щхьэкӀэ СССР-м и цӀыхубэ артист цӀэ лъапӀэр Мысостышхуэ Пщызэбий фӀэсщынт.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и мызакъуэу, Къэрэшей-Шэрджэсми, Адыгейми, дунейм текъухьа адыгэхэр щыпсэу щӀыпӀэхэми Мысостышхуэр фӀыуэ къыщацӀыхут. Абы къигъэлъагъуэр зыщ: Пщызэбий цӀыхубэм я артисту аращ.

СыткӀи щапхъэт

Хьэщэ Къанщобий, *КъБР-м щӀыхь зиӀэ и артист:*

- Сызэрысабийрэ адыгэ театрыр фӀыуэ солъагъу, абы къыщыщӀэдзауи сэ Мысостышхуэм и лэжьыгъэхэм сыщыгъуазэщ. Абы адыгэбзэр зэригъэӀурыщӀэм, ар зэригъэбзэрабзэм хуэдэу къызэхъулӀэ артист гъуэтыгъуейт.

Си щхьэкӀэ си насыпу къызолъытэ Пщызэбий хуэдэ актёр сыдэлэжьэну къызэрысхуихуам папщӀэ. НэхъыжьыфӀт, чэнджэщэгъу нэст, удэлэжьэну тыншт. Мысостышхуэр и цӀыху хэтыкӀэкӀи, и артистыгъэкӀи, хабзэ, нэмыс хэлъкӀи щапхъэ зытепх хъун цӀыхут. Ахърэт нэху Тхьэм къырит!

ӀэщӀагъэр фӀыуэ уигъэлъагъурт

Лу Рэмэзан, *артист:*

- Пщызэбийрэ КӀунэрэ (а тӀум я цӀэр зэпэщхьэхуэу жыпӀэну къезгъэзэгъыркъым) зи ӀэщӀагъэм гурэ псэкӀэ ета цӀыхухэщ. Пщызэбий еш жыхуаӀэр псэуху ищӀакъым, гугъэпсэхут, лэжьыгъэм удригъэхьэхыф къудейм къыщымынэу, ӀэщӀагъэр фӀыуэ уигъэлъагъурт.

Адыгэбзэр макъамэм хуэдэущ зэрызэхыуигъэхыр

Къэжэр Борис, *КъБР-м и цӀыхубэ артист:*

- Мысостышхуэ Пщызэбий щыжаӀэкӀэ, япэ дыдэ си гум къридзэр адыгэбзэращ, артистым и бзэ къабзэрщ, ди бзэм и зэфӀэкӀырщ. Абы адыгэбзэр макъамэм хуэдэущ зэрызэхыуигъэхыр.

Зы ӀэщӀагъэм ущрилажьэм деж тыншкъым епкуу цӀыхум и дагъуэр ебгъэлъагъужыну. Ауэ Мысостышхуэр мыхъумыщӀэ илъагъум ебэкъуэфынутэкъым. Ар лэжьыгъэ ирехъу е гъащӀэрауи щрети, зы псалъэ игу иримыхьыну къыбжьэдэкӀамэ, ар зэригъэзэхуэжынут, зыщӀыпӀэ деж уи Ӏуэху щыдэмыкӀарэ нэхъыфӀ хъуну Ӏэмал щыӀэмэ, емыбакъуэу и ущие къуихьэлӀэнут.

Балъкъэр Тамарэ и гъусэу «Мадинэ» спектаклым щоджэгу.

«ЩӀыщӀэ къэӀэтам» Давыдовым и ролыр щегъэзащӀэ.

Щэнхабзэ

Гум имылъ жьэм къиIуатэркъым

ЗэIущIэм хэтахэу Чэнджэщауэ Артур, Бемырзэ Зураб, НафIэдз Мухьэмэд сымэщ.

ФокIадэм и 25 - 27-хэм Налшык щекIуэкIащ КИФЩI-м и республикэхэмрэ Абхъазымрэ я тхакIуэ ныбжьыщIэхэм я 8-нэ зэхуэсыр. Ахэр тепсэлъыхьащ иджырей литературэм и Iуэху зыIутым, лъэпощхьэпохэм, лъэпкъыбзэхэмкIэ тха лэжьыгъэхэр зэдзэкIыным, нэгъуэщIхэми.

НэхъыфIу зыкъэзыгъэлъэгъуахэр Урысейм, СНГ-м хыхьэ щIыналъэхэм, нэгъуэщI хамэ къэралхэм я тхакIуэ ныбжьыщIэхэр зыхэтыну 15-нэ дунейпсо зэхуэсым ягъэкIуэну къыхахащ. Ар мы гъэм жэпуэгъуэм и 18 - 24-хэм Подмосковьем щокIуэкI.

Налшык щекIуэкIа форумым усыгъэмкIэ дерсхэм нэхъыфIу къалъытащ Чэнджэщауэ Артуррэ (Къэрэшей-Шэрджэс) Гаджиевэ Маринэрэ (Дагъыстэн). Прозэм щыпашэщ Дзугаев Билан (Ингуш). Тхылъ щхьэхуэхэр къыхудагъэкIыну къыхахащ Мэржэхъу Тенджызрэ (Къэбэрдей-Балъкъэр) Редькин Николайрэ (Адыгей).

Мыпхуэдэ зэхуэс Налшык етIуанэу щокIуэкI икIи, зэрыхабзэу, щIэщIэхэр къытхузэIуех. Абы хэта адыгэ щIалэ зыбжанэм дапщIащи, я гупсысэхэм фыщыдгъэгъуазэмэ ди гуапэщ.

Птхыр гунэсу щытыпхъэщ

Бемырзэ Зураб Къэрэшей-Шэрджэсым и Хьэбэз районым хыхьэ Али-Бердыкъуэ къуажэм щыщщ, «Черкес хэку» газетым и къудамэм и унафэщIщ.

- Зураб, литературэм и сыт хуэдэ жанрым ущылажьэрэ?

- Нэхъыбэу усэщ стхыр, ауэ иужьрей зэманым прозэми зестащ. СызэреплъымкIэ, усыгъэр зэи кIуэдынукъым, сыт щыгъуи абы къару иIэнущ. Ауэ, гупсысэ куу гуэрэр, псалъэм папщIэ, лъэпкъым и къекIуэкIыкIам, и псэм дигъэхуэфахэм ехьэлIауэ къыщыпIуатэкIэ, усыгъэм и къарур абы хурикъуркъым, уи гур зыхуэпхъэрэр нэгъэса щыхуркъым. Абы щхьэкIэ прозэм сыхыхьащи, тIури зэрызэдэсхьыным ужь ситщ.

- Уи адэ Бемырзэ Мухьэдин и IэдакъэщIэкIхэр гъуазэ пхуэхъуа къыщIэкIынщ.

- Щапхъэрэ гъуазэу сиIэр, дауи, си адэм и псалъэрщ. Усыгъэр арагъэнщ зэрыщытын хуейр - псалъэм и къарур абы еджэ дэтхэнэми и гум нигъэсыфу. Си адэм и къалэмыпэм къыщIэкIат мыпхуэдэ сатырхэр: «Стхыфынут сэри махуэм и зы усэ, ауэ сыщокIуэ и къабзагъэм», - жиIэу. Абы сегупсысурэ, иужьрейхэм ди адэм и IэдакъэщIэкIхэм сыкъоплъэжри, и псэм щыщ Iыхьэ гуэр химылъхьауэ е пэжагъ къыщымыгъуэту зыри срихьэлIэркъым.

- Уэ езым сыт хуэдэ усэхэр птхырэ?

- АдыгэбзэкIи урысыбзэкIи Iуэхугъуэ щхьэхуэ-щхьэхуэхэм ятеухуауэ сотхэ. Ахэр нэхъыбэу цIыхум и хьэл-щэнхэм, гухэлъхэм хуэгъэзащ, лъэпкъым, Хэкум ятеухуащ. КъыхэгъэщхьэхукIауэ абыхэм фIэкIа сытемытхыхьу аракъым, атIэ адыгэбзэкIэ сыщысэм деж ахэр нэхъ къызэрыкIыу щытщ. УрысыбзэкIэ зыщызгъэсэкъым зыщIэзгъэсэр дунейм и зэхъуэкIыкIэр, цIыхухэм я зэхущытыкIэхэр е къэралым, властым я Iуэху къэсIуэтэну сыщыхуежьэрщ. ЦIыхур дунейм щытеткIэ псоми мыхьэнэ ирищу щытын хуейщ. Сэ гулъытэ зыхуэзыщIыхь къызэрызмыгъэнэным сыхущIокъу.

- Прозэм щыщу сыт уи Iэдакъэ къыщIэкIа?

- Рассказ зыбжанэ сиIэщ адыгэбзэкIи урысыбзэкIи. Псалъэм папщIэ, «Жылэшх» тхыгъэр зытепсэлъыхьыр Урыс-Кавказ зауэм и зэманым Псыжь лъэныкъуэкIэ щекIуэкIа Iуэхугъуэхэрщ, Къэрмырзэ и жылэр «зэрашхарщ». Иджы къыщIэздзауэ роман солэжь.

- Ар сыт зытеухуауэ щытынур?

- Хьэгъундыкъуейр хьэжрэт къуажэщ. КъэбэрдеймкIэ къикIыурэ, кIахэ, беслъэней адыгэхэми къахэкIыурэ абы куэд къыдэтIысхьауэ щытащ. Хуабжьу сфIэгъэщIэгъуэнти, ди къуажэм и тхыдэм мы гъэм сытелэжьащ. Урыс-Кавказ зауэм и пэщIэдзэм сыIэбэжри, жылэр къызэрежьар, абы къикIуа гъуэгуанэхэр къэстIэщIащ. АрщхьэкIэ публицистикэми гъунапкъэ иIэщ, цIыхум гукIэ ягъэвар къурмыIуэтэфу. Апхуэдэу щыщыткIэ, сэ псори зэпэсшэчыжри, ар роману къезгъэжьащ. Къуажэм дэса лъэпкъхэм, цIыху щхьэхуэхэм я гъащIэ тхыдэр абы къыхэщынущ, къэмыгупсысауэ, зэрыщытам хуэдэ дыдэу. Художественнэ тхыгъэ щыхъукIэ, дауи, зыгуэрхэри гъэщIэрэщIауэ тхыгъэм къыхэзгъэхьэнкIэ мэхъу, ауэ апхуэдэ цIыхухэр зэрыщыIар, яку дэлъа зэхущытыкIэхэр, зэрахьа цIэхэмрэ унэцIэхэмрэ наIуэу щыIынущ.

- КИФЩI-м, Абхъазым я тхакIуэ ныбжьыщIэхэм я 8-нэ зэхуэсыр сыт хуэдэу къыпщыхъуа, щIэ гуэрхэр абы къуигъэщIа?

- Кавказ Ищхъэрэм и щIыналъэхэм чэзууэрэ илъэс къэс щокIуэкI а форумыр икIи зытегъэпсар, зэрыгурыIуэгъуэщи, зэпIэзэрыту усыгъэм, прозэм, къапщтэмэ, литературэм зи лъэр быдэ дыдэу иджыри щымыува, чэнджэщ е ущие гуэр хуэныкъуэ щIалэгъуалэрщ. ТфIэфIу дыхэтащ мы Iуэхум. Урысейм къикIауэ, литературэм фIыуэ хэлэжьыхь тхакIуэ, критик цIэрыIуэхэм дапщIащ, ди тхыгъэхэм ахэр хэдгъэплъащ. Иджырей литературэм иIэ хабзэхэр, къалэмыр зыхуэунэтIыпхъэхэр - псори къыщагъэнаIуэ мыбдеж. Литературэм ухуэлэжьэну ухуэпабгъэу, зыгуэр блэжьыну гурэ псэкIэ ухущIэкъуу щытмэ, форумыр зэпызыбжьыным и IэмалыфIу къысщыхъуащ. Республикэм и кIуэцIым ущыIэу зэфIэкI гуэр зыхэплъхьэныр зыщ, ауэ урысейпсо купсэр здынэса лъагапIэм уеплъу, уэри абы зеппщыту литературэм и фIагъым улъэIэсын папщIэ, мы Iуэхум куэдым ухуегъэхьэзыр.

Илъэситху хъуауэ сыхэтщ мы зэхуэсым, усыгъи прозэм щыщи хэплъэну къезгъэхьащ. Мы гъэм зэдзэкIакIуэхэм я зэхуэсми дыщыIащ. ЦIыхэлъкъым уи псалъэр цIыхум я гум нэбгъэсмэ, жыпIэм купщIэ хэлъмэ, абы узэрилэгъунум. Литературэм ущыхэткIэ зыщыбгъэгупщэ хъунукъым цIыхур зыгъэпIейтей Iуэхухэр. Ди хъугъуэфIыгъуэхэр урысейпсо утыку итхьапхъэт, псалъэм папщIэ, ди япэкIэ щыIа тхакIуэхэм къащIэна я литературэр зэдзэкIын хуейт, сыту жыпIэмэ я цIэр къэралым и нэхъыбэм ямыщIэжуу къонэ. А щыуагъэр дгъэзэкIуэжу, адыгэбзэми дыхуэлажьэу, къэрал утыкуми дихьэфын хуэдэу, къэкIуэнум лъэбакъуэ дахэкIэ дыпежьапхъэт. Абы и лъэныкъуэкIэ, Тхьэм жиIэмэ, дызэлэжьыжынщ.

Iуэху пщIыр Iуэху мэхъу

Чэнджэщауэ Артур Къэрэшей-Шэрджэсым и къалащхьэ Черкесск щыщщ. КъШР-м и «Архъыз-24» каналым илъэситI хъуауэ щолажьэ, киноим теухуа нэтынхэр, щIалэгъуалэ парламентым я Iуэху къызыщыгъэлъэгъуахэр, цIыхум я нэгу зэрызиужь программэхэр игъэхьэзыру.

- СыткIэ уигу къина тхакIуэ ныбжьыщIэхэм я зэхуэсыр?

- Ди усэхэр утыку къитхьащ, мастер-классхэм дыщIэсащ, Кавказ Ищхъэрэм и республикэхэм къикIа щIалэгъуалэр дызэхыхьащ, дызэхэплъащ. Хуабжьу сигу ирохь лъэпкъ зэмылIэужьыгъуэхэм щыщхэр мыпхуэдэу зэрызэхашэр, ар сэбэпышхуэ мэхъу. ЗэфIэкI зиIэ цIыхушхуэхэм я чэнджэщхэр зэхэдох, зыдоужь. Мы зэхуэсыр къызэзыгъэпэщ Филатов Сергей (Социально-экономикэ, интеллектуальнэ программэхэмкIэ фондым и Iэтащхьэщ) лъэпкъхэм гулъытэ зэрахуищIым папщIэ фIыщIэ хузощI.

- Артур, зэрысщIэмкIэ, усэхэм къищынэмыщIауэ, уэрэди уотх. Творчествэ и лъэныкъуэкIэ уззлэжьхэм щыгъуазэ дыпщIамэ арат.

- Сысабийуэ, си ныбжьыр илъэсипщIым иту арагъэнт, усэ стхын къезгъэжьащ. Ауэ си гугъакъым а Iуэхум сыдихьэхыпэну. 2010 гъэм «Гимн черкесов» си зы усэм Дзыбэ Мухьэмэд гу лъитэри, уэрэду ар утыку къихьа хъуащ. Черкесск дэж «Petrucho studio» IуэхущIапIэр къыщызэдгъэпэщауэ музыкэ клипхэр дотх, фильмхэр тыдох. Сэ сценаристу абы сыхэтщ, режиссёрыр Хьэсанэ Артурщ (си усэхэми адрейхэми нэхъыбэм макъамэ щIэзылъхьэр аращ). «История Черкесии в стихах» документальнэ фильм къыдэдгъэкIащ, ауэ ар «любительскэ» жыхуаIэм хуэдэт. Иджы, нэхъ егугъуауэ, «Герои Черкесии» зыфIэтща кинор тыдох, илъэс къакIуэ хьэзыр ар тхуэщIыну дыщогугъ.

Зэманым къигъэлъэгъуэнщ

Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщу тхакIуэ ныбжьыщIэхэм я зэхуэсым хэтащ Горький Максим и цIэр зэрихьэу Москва дэт Литературэ институтым къэзыуха НафIэдз Мухьэмэд. Абыи упщIэ зыбжанэкIэ зыхуэдгъэзащ.

- Мухьэмэд, дызэрыщыгъуазэмкIэ, уэ повесть уиIэщ.

- Ар илъэс куэдкIэ сызэлэжьа тхыгъэщ. «Насып зэхэгъэкIыпIэ» повестыр гъащIэм, лъагъуныгъэм, иужьрей зэманым Къэбэрдей-Балъкъэрым, Хэкум къыщыхъуа Iуэхугъуэхэм нэхъ ятещIэхуу стхащ. ЩIалэгъуалэм иджырей гъащIэм щаIэ гупсысэр, зыхэпсэукI дунейр къызэрызэгъэлъэгъуэным ужь ситащ.

- Москва щекIуэкIыну дунейпсо зэхуэсым сыт хуэдэ мурадхэр фиIэу фыкIуэну?

- Абы нэхъ зыубгъуауэ литературэр щызэпкърахынущ. Дунейпсо мыхьэнэ щиIэкIэ абы къеблэгъэнущ Индиеми, США-ми, Германиеми, нэгъуэщI хамэ къэрал куэдми щыщхэр. СызэреплъымкIэ, гъэщIэгъуэн хъунущ ар. Iэмал диIэну къыщохъу литературэр дяпэкIэ къэзыгъэщIыну тхакIуэ гъэщIэгъуэнхэм дапщIэну, апхуэдэуи литературэм щаIэ гупсысэр зыхуэдэр къэтщIэну.

- Мы форумым куэд ныбжьэгъу къыфхуищIа къыщIэкIынщ.

- Литературэ институтым сыщыщеджэм, си япэ илъэситIкIэ иту абы щIэса Чередниченкэ Сергей сыхуэзэжащ. Хуабжьу си гуапэ хъуат, сыту жыпIэмэ дезыгъэджахэм, дызэреджахэм теухуауэ дигу къэдгъэкIыжын диIэт. Ар езыр а институт дыдэм увыжауэ щолажьэ, урыс литературэм и XX лIэщIыгъуэр щригъэджу. КъищынэмыщIауэ, 1957 гъэ лъандэрэ Москва къыщыдэкI «Вопросы литературы» журналым и редакцэм и унафэщIщ, зэфIэкI зиIэ щIалэщ. Абы и еплъыкIэхэри гупсысэкIэри мы зэхуэсым къэрихьэлIа псоми къытхуэщхьэпэу дерс хьэлэмэт итащ.

Ауэ, зэрытщIэщи, литературэм ущыхэтым деж пщIам и мыхьэнэр, узыхунэсар зыхуэдэр къэзыгъэлъэгъуэжыр зэманырщ.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

Футбол

ЕтIуанэ къекIуэкIыгъуэри текIуэныгъэкIэ зэхаублэ

«Дружба» (Мейкъуапэ) - «Спартак-Налшык» (Налшык) - 0:2 (0:1). Мейкъуапэ. «Дружба» стадион. Жэпуэгъуэм и 18-м. ЦIыху 600 еплъащ.

Судьяхэр: Кукуян (Сочэ), Гурбанов, Евстафиади (тIури Краснодар щыщщ).

«Дружба»: Хъаний, Быгъул (Манченкэ, 86), Мыкъуэ Мурат, Гурулев, Ахьмэдхъан, Къуэн Амир (Малышев, 67), Датхъужь, Мендель, Къэжэр, Джамилов, Павлов (Устюжанин, 65).

«Спартак-Налшык»: Антипов, Соблыр, Мурачёв, Дашаев, Кузнецов, Дроздов (Балъкэр, 65), Гъурф (ЛIуп, 78), Дзыхьмыщ I (Ахриев, 85), Каркаев (Крамаренкэ, 61), Бажэ, Гугуев.

Топхэр дагъэкIащ: Дроздовым, 37 (0:1). Каркаевым, 61 (0:2).

Дагъуэ къыхуащIащ: Мурачёвымрэ Дашаевымрэ.

АДЫГЕЙМРЭ Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ футболымкIэ я командэ нэхъыщхьэхэр япэ къекIуэкIыгъуэм ипкъ иткIэ зэрызэхуэзэрэ мазищ ирикъуакъым. АрщхьэкIэ абы лъандэрэ ди къуэшхэм я деж зэхъуэкIыныгъэ зыбжанэ къыщыхъуащ. Псом япэрауэ, «Дружба»-м и тренер нэхъыщхьэу ягъэуващ зэгуэрым «Спартак-Налшыкым» щыджэгуа хамэ къэрал щыпсэу адыгэхэм ящыщ Чэгъэду Биберт. КъищынэмыщIауэ мейкъуапэдэсхэм зэхагъэхьащ ди республикэм къыщалъхуа икIи къыщыхъуа гъуащхьэтет Хъаний Тимуррэ гъуащхьауэ Къэжэр Назиррэ. ТIури «Спартак-Налшыкым» хэтащ икIи зэфIэкI хъарзынэхэр къыщагъэлъэгъуащ, арщхьэкIэ абы и нобэрей тренерхэм гулъытэншэу къагъэнати, нэгъуэщI щIыпIэхэм лэжьапIэ къыщалъыхъуэн хуей хъуащ.

Гупым къыщыкIэрыхухэм ящыщ «Дружба»-р зэхьэзэхуэм пашэныгъэр щызыIыгъ «Спартак-Налшыкым» фIырыфIкIэ зэрыпэмылъэщынур гурыIуэгъуэт. Апхуэдэу щыт пэтми, хэгъэрейхэм я къару псори джэгум халъхьащ. ЗэIущIэм и япэ Iыхьэр икIэм нэблэгъауэщ налшыкдэсхэм бжыгъэр къыщызэIуахыфар. ИжьырабгъумкIэ Бажэ Амир къыщыхита топым Дроздов Никитэ и лъакъуэр пэщIигъэувэри гъуэм дигъэкIащ. Ди командэм хэту а гъуащхьэхъумэныкъуэр япэу къыхэжаныкIауэ аращ.

Загъэпсэхури къызэрихьэжрэ куэд щIатэкъым бжыгъэр щыбэгъуам. Мейкъуапэдэсхэм я гъуащхьэхъумэхэм я щыуагъэр къигъэсэбэпри Каркаев Алим и закъуэу гъуэм бгъэдыхьащ икIи зыкъыпэщIэзыдза Хъаний Тимур топыр Iэзэу щхьэпригъэкIащ.

АдэкIэ псори гурыIуэгъуэти, лъэныкъуэхэм гугъу зэрызэрагъэхьа щыIэкъым. Арати, кIэух бжыгъэр 2:0-у къызэтенащ.

Зэхьэзэхуэм и етIуанэ къекIуэкIыгъуэри текIуэныгъэкIэ зэхэзыубла «Спартак-Налшыкым» зыкIэримыгъэхуну хущIокъу «IэфIыпсыр». Ар и стадионым щыIэу Нэзрэн и «Ангушт»-м ерагъкIэ ефIэкIащ.

Куэд зыпэмыплъа бжыгъэ къыщыхъуащ Псыхуабэ. Абы и «Мэшыкъуэ-КМВ»-р 0:5-уэ къыхигъэщIащ къыкIэрыху командэхэм ящыщ зы МИТОС-м.

И гукъыдэжхэр хъарзынэу тхьэмахуэ къакIуэ Налшык къыщеблэгъэнущ «Черноморец»-р. Ар Новороссийск щы Iэу Владикавказ и «Алания»-м текIуащ.

Щыгъуазэ фыхуэтщIынщ етIуанэ дивизионым и «Ипщэ» гупым щекIуэкI зэхьэзэхуэм иужьу щекIуэкIа джэгугъуэм кърикIуа бжыгъэхэм. Мис ахэр: **«Астрахань»** (Астрахань) - **«Биолог-Новокубанск»** (Прогресс) - **4:1**, **«Черноморец»** (Новороссийск) - **«Алания»** (Владикавказ) - **2:1**, **«Мэшыкъуэ-КМВ»** (Псыхуабэ) - **МИТОС** (Новочеркасск) - **0:5**, **«Тэрч-2»** (Грознэ) - **«Динамо-Ставрополь»** (Ставрополь) - **1:1** **«IэфIыпс»** (IэфIыпс) -**«Ангушт»** (Нэзрэн) -**2:1**.

«Краснодар-2» (Краснодар) - СКА (Дон Iус Ростов) - зэIущIэр нэхъ иужьыIуэкIэ зэхэтащ.

КъыкIэлъыкIуэ джэгугъуэр «Спартак-Налшыкым» и стадионым щригъэкIуэкIынущ. Жэпуэгъуэм и 25-м абы къригъэблэгъэнущ Новороссийск и «Черноморец»-р.

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

Урысей Федерацэм футболымкIэ и етIуанэ дивизионым и «Ипщэ» гупым зэхьэзэхуэр зэрыщекIуэкIыр

Командэхэр	Дж.	Къ.	З.	ФI.	Т.	О.
1. «Спартак-Налшык»	**14**	**11**	**2**	**1**	**24-5**	**35**
2. «IэфIыпс»	14	10	1	3	22-13	31
3. «Черноморец»	14	7	4	3	19-15	25
4. «Краснодар-2»	13	7	2	4	27-14	23
5. «Динамо-Ставрополь»	14	5	5	4	15-13	20
6. «Астрахань»	14	5	3	6	16-18	18
7. «Мэшыкъуэ-КМВ»	14	5	3	6	13-17	18
8. «Тэрч-2»	14	4	6	4	20-16	18
9. СКА	13	5	2	6	15-14	17
10. «Ангушт»	14	4	4	6	13-15	16
11. МИТОС	14	4	2	8	15-21	14
12. «Алания»	14	2	6	6	7-19	12
13. «Дружба»	14	3	2	9	13-27	11
14. «Биолог-Новокубанск»	**14**	**2**	**4**	**8**	**8-20**	**10**

Дагъыстэным къыщыхагъащIэ

Урысей Федерацэм футболымкIэ и ещанэ дивизионым и «Ипщэ» гупым щыджэгу «Спартак-Налшык-2»-м иужьрей зэIущIэр Мэхъэчкъалэ щригъэкIуэкIащ. Ди щIалэщIэхэр абы 0:2-уэ къыщыхагъэщIащ.

«ДИНАМО-Дагъыстэныр» иджыри къэс зэ закъуэ текIуауэ арат икIи топ нэхъыбэ дыдэ къыхудагъэкIат. А Iуэхугъуэхэм налшыкдэсхэр игъэбэлэрыгъауэ къыщIэкIынущ икIи епщыкIуэщанэ дакъикъэм я гъуэр хэгъэрейхэм къыхрагъэгъэщIащ.

АдэкIи дагъыстэнхэм тепщэныгъэр нэхъ яIэщIэлъащ. Аращ къызыхэкIар джэгум и кIэух дыдэм етIуанэ топри «Спартак-Налшык-2»-м къыхудагъэкIыныр.

Мыгъэрей зэхьэзэхуэр иухыхукIэ ди щIалэхэм иджыри джэгугъуитху ирагъэкIуэкIынущ. Хэт ищIэн абыхэм я насып нэхъ щытекIуэнкIи хъунщ. ЗэкIэ ахэр курыт увыпIэм къыщынащ.

КЪАУДЫГЪУ Iэдыщэ.

Урысей Федерацэм футболымкIэ и ещанэ дивизионым и «Ипщэ» гупым зэхьэзэхуэр зэрыщекIуэкIыр

Командэхэр	Дж.	Къ.	З.	ФI.	Т.	О.
1. «Волгарь-М»	**12**	**10**	**2**	**0**	**43-7**	**32**
2. «Леки»	13	8	4	1	23-9	28
3. «Магас-ИнГУ»	15	6	4	5	19-23	22
4. «Уралан»	13	6	3	4	25-17	21
5. «Спартак-Налшык-2»	**11**	**5**	**2**	**4**	**21-13**	**17**
6. «Политех-ГБОУ-РДЮСШ»	13	3	6	4	17-18	15
7. «Динамо-Дагъыстэн»	15	2	5	8	14-31	11
8. «Хасавюрт»	12	2	3	7	7-29	9
9. «Анжи» Академия»	12	1	1	10	6-28	4

«Къэхъуныр» чемпионщ!

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкIэ чемпионыщIэ иIэщ. Зэхьэзэхуэр иухыным иджыри джэгугъуитI иIэжу зэи къэмыхъуауэ дыщэ медалхэр зыIэрагъэхьащ Къэхъун къуажэм и топджэгухэм.

МЫГЪЭРЕЙ зэхьэзэхуэм зэрыщIидзэрэ къэхъундэсхэм бжьыпэр щаутIыпщакъым. Ахэр я хьэрхуэрэгъухэм хэпщIыкIыу зэрефIэкIар къегъэлъагъуэ иджыри къэс зыми къызэрыхимыгъэщIэфамрэ етIуанэ къекIуэкIыгъуэм зэрыщIидзэрэ псоми зэрытекIуамрэ.

Чемпионыгъэр нэхъ пасэу къыхуэзыхьыну иужьрей зэIущIэм «Къэхъуныр» жэуаплыныгъэшхуэ и пщэ къызэрыдэхуэр зэхищIэу бгъэдыхьащ. Псыгуэнсу къуажэм абы къыщыпэщIэта командэри хуабжьу очко хуэныкъуэт, етIэнэгъэ гуп нэхъыщхьэм къыхэнэн папщIэ. АрщхьэкIэ зэпэщIэтыныгъэр гуащIэ хъуакъым. «Къэхъуныр» хэпщIыкIыу зэрынэхъ лъэщыр кIэух бжыгъэм къигъэлъэгъуащ.

ЧемпионыщIэм и хьэрхуэрэгъу нэхъыщхьэу къэнэжа «Автозапчасть»-р Псынэдахэ къыщыхагъэщIащ. Ауэ абы зыри елъытыжатэкъым.

Ещанэ увыпIэр лъысащ «ЛогоВАЗ»-м. «Спартак-Налшыкым» и щIалэгъуалэм къызэрыхигъэщIар абы зэхищIэщакъым зрикъун очко бжыгъэр нэхъапэIуэкIэ зэригъэпэщам къыхэкIыу.

КIуэ пэтми нэхъ гуащIэ мэхъур къыкIэрыхухэм я бэнэныгъэр. Гуп нэхъыщхьэм хагъэкIыну пэгъунэгъу Шэджэм къалэм и «Щтаучым» здрилъэфэх хуэдэщ иужьрей зэIущIэм щыхигъэщIа Къэрэгъэш и «Велес»-р. Шэджэм ЕтIуанэ къуажэм и командэми зы гугъи иIэжкъым. Ещанэу хагъэкIынур, дауи, наIуэ щыхъунур кIэух джэгугъуэращ. Лей хъункIэ шынагъуэ яIэщ командэ зыбжанэм. Аращ мыгъэрей зэхьэзэхуэм хьэлэмэтагъыу къыхэнэжар.

АдэкIэ щыгъуазэ фыхуэтщIынщ Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкIэ и гуп нэхъыщхьэм хэт командэхэм иужьу ирагъэкIуэкIа джэгугъуэм кърикIуа бжыгъэхэм. Мис ахэр: **«Бахъсэн»** (Бахъсэн) - **«Нарт»** (Нарткъалэ) - **0:0**, **«Кэнжэ»** (Кэнжэ) - **«Тэрч»** (Тэрч) - **3:5**, **«Щтауч»** (Шэджэм) - **«Велес»** (Къэрэгъэш) - **7:3**, **«Шэджэм-2»** (Шэджэм ЕтIуанэ) - **«Союз»** (Налшык) - **1:3**, **«Родник»** (Псынэдахэ) - **«Автозапчасть»** (Бахъсэн) - **6:5**, **«Псыгуэнсу»** (Псыгуэнсу) - **«Къэхъун»** (Къэхъун) - **0:3**, **«Къэбэрдей»** (Шэрэдж Ищхъэрэ) - **«Бедик»** (Арщыдан) - **1:1**, **«Спартак-Д»** (Налшык) - **«ЛогоВАЗ»** (Бабугент) -**2:1**.

ХЬЭТАУ Ислъам.

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкIэ и гуп нэхъыщхьэм зэхьэзэхуэр зэрыщекIуэкIыр

Командэхэр	Дж.	Къ.	З.	ФI.	Т.	О.
1. «Къэхъун»	**28**	**25**	**3**	**0**	**119-19**	**78**
2. «Автозапчасть»	**28**	**22**	**3**	**3**	**119-39**	**69**
3. «ЛогоВАЗ»	**28**	**18**	**4**	**6**	**100-47**	**58**
4. «Союз»	28	16	2	10	77-48	50
5. «Тэрч»	28	14	1	13	67-74	43
6. «Бахъсэн»	28	11	3	14	42-68	36
7. «Кэнжэ»	28	11	3	14	60-77	36
8. «Родник»	28	11	1	16	69-97	34
9. «Нарт»	28	10	4	14	66-69	34
10. «Велес»	28	10	2	16	62-108	32
11. «Псыгуэнсу»	28	10	2	16	44-64	32
12. «Къэбэрдей»	28	8	8	12	55-71	32
13. «Спартак-Д»	28	10	1	17	55-62	31
14. «Бедик»	**28**	**9**	**4**	**15**	**44-56**	**31**
15. «Щтауч»	**28**	**8**	**4**	**16**	**55-91**	**28**
16. «Шэджэм-2»	**28**	**7**	**3**	**18**	**43-87**	**24**

Спартакиадэ

Илъэс къэс йокIуэкI

Жэпуэгъуэм и 10-м Налшык и Сабий стадионым щызэхуащIыжащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ я спартакиадэр. Псори зэгъусэу командэ 18 зэпеуэм хэтащ.

ЗЭХЬЭЗЭХУЭР щIидзащ фокIадэм и 7-м. Абы хэтахэр зэпеуащ шахматхэмкIэ, шашкэхэмкIэ, стIолыщхьэ теннисымкIэ, волейболымкIэ, баскетболымкIэ бильярдымкIэ, псы есынымкIэ, боулингымкIэ, футболымкIэ, жыжьэу лъэнымкIэ, нэгъуэщI спорт лIэужьыгъуэхэмкIи.

Спартакиадэр щызэхуащIыж зэIущIэм къыщыпсэлъащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм спортымкIэ и министр **Хъущт Аслъэнбэч**. «Си гуапэу фыкъызогъэблагъэ республикэ министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ я спартакидэм пашэ щыхъуахэр щагъэлъэпIэну махуэм. Илъэс къэс екIуэкI зэхьэзэхуэм щытекIуахэмрэ къыщыхэжаныкIахэмрэ сохъуэхъу спортым имызакъуэу зыпэрыт IэнатIэми ехъулIэныгъэ щызыIэрагъэхьэну».

АдэкIэ къызэхуэсахэр щыгъуазэ ящIащ зэхьэзэхуэм кърикIуахэм. ШахматхэмкIэ пашэ хъуащ Курортхэмрэ туризмэмкIэ министерствэм и лIыкIуэхэр, шашкэ нэхъыфIу джэгуу къыщIэкIащ ЭкономикэзыужьыныгъэмкIэ министерствэм и лэжьакIуэхэр. СтIолыщхьэ теннисымрэ фоч гъэуэнымкIэ зэпеуэхэм нэхъ лъэщ щыхъуащ Ухуэныгъэмрэ ЖКХ-мкIэ министерствэм икIахэр. Волейболым, баскетболым, боулингым текIуэныгъэр щызыIэригъэхьащ СпортымкIэ министерствэм и командэм. Псы есынымкIэ пашэ хъуащ Узыншагъэр хъумэнымкIэ министерствэр.

ТекIуахэм кубокхэр, медалхэр, щIыхь тхылъхэр, саугъэтхэр иратащ.

ЖЫЛАСЭ Замир.
Сурэтыр **Елъкъэн Артур** *трихащ.*

«Сыт щыгъуи сабийхэр иредыхьэшх»

Апхуэдэ фIэщыгъэм щIэту Къэбэрдей-Балъкъэрым щекIуэкIащ Iуэху дахэ.

ХАБЗЭХЪУМЭХЭМ ящыщу зи къалэн зыгъэзащIэу хэкIуэдахэм я сабийхэм, унагъуэ хуэмыщIахэмрэ бынунагъуэшхуэхэмрэ щапI цIыкIухэм, интернатхэм я гъэсэнхэм папщIэ театр гъэлъэгъуэныгъэ ягъэхьэзырат НыбжьыщIэхэм я театрым и артистхэм.

«Сыт щыгъуи сабийхэр иредыхьэшх» зэхыхьэр КъБР-м щыIэ МВД-м иригъэкIуэкIащ республикэм къэрал кIуэцI IуэхухэмкIэ и органхэмрэ къэрал кIуэцIыдзэмрэ я ветеранхэм и Советыр, Хэкум и хъумакIуэ хэкIуэдахэм я унагъуэхэм я урысейпсо жылагъуэ зэгухьэныгъэр, Урысейм и ФСКН-м КъБР-м щиIэ и управленэр и щIэгъэкъуэну.

Налшык къалэм и Къэрал киноконцерт гъэлъэгъуапIэм ирагъэблэгъахэм папщIэ ягъэхьэзырар лъэпкъ псысэхэм къытращIыкIати, балигъхэми сабийхэми гъэщIэгъуэн ящыхъуащ. ЦIыкIухэм я нэгум къищырт псысэм и лIыхъужьхэр къазэрыщыхъур, зэрызыхащIэр, абыхэм я макъ жьгъырухэмкIэ п эджэжырт.

ЗэIущIэ гуапэм кърагъэблэгъа цIыкIухэм, абыхэм я адэ-анэхэмрэ егъэджакIуэхэмрэ мы Iуэхур къызэзыгъэпэщахэм фIыщIэ хуащIащ. ЖэрдэмщIакIуэхэм сабийхэр къагъэгугъащ дяпэкIи апхуэдэ зэхыхьэм ирагъэблэгъэну.

УАРДЭ Женя.

Гулъытэ

Ди газетым и къыкIэлъыкIуэ номерыр къыщыдэкIынур жэпуэгъуэм и 22-рщ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

Жыласэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖьэкIэмыхъу Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Къардэн Маритэ, НэщIэпыджэ Замирэ, Хьэжыкъарэ Алик, ЩхьэщэмыщI Изэ.**

Езыгъэтхахэр
«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ иратъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкIхэмрэ редакцэмрэ я хэщIапIэр
360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.
КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ IуэхухэмкIэ - 42-22-86; къуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ IуэхущIапIэхэм ядэлэжьэнымкIэ - 42-60-53; хъыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ письмохэмкIэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 47-32-15; зэдзэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер IуэхущIапIэм -42-26-41; сурэттехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаIэта Iуэхугъуэхэм я пэжагъымкIэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Iуэху еплъыкIэр зэтехуэ зэпыту щыткъым.
Газетыр Iэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщIэныгъэхэмкIэ и управленэм.
Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 1994 гъэм мэкъуауэгъуэм и 14-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ IуэхущIапIэм №Н-0065-м щIэту ятхащ.
Зы илъэсым газетыр 250-рэ къыдокI.
«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.
КъБР, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 33

Мы къыдэкIыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ ДыщэкI Соня, редактору Жыласэ Замир, корректорхэу Елмэс ФатIимэ *(3, 4-нэ нап.),* ПхытIыкI Азэмэт *(1, 2-нэ нап.)* *КомпьютеркIэ газетым и теплъэр ящIащ* Дол Маринэ, Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ, Мэлбахъуэ Анжелэ, Бещто Оксанэ, *сурэтхэм елэжьар* Бицу Жаннэщ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер IэнатIэм щагъэхьэзыращ.
Газетым Iэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20 -рщ.
Индексыр 51531 ● Тираж 3.167 ● Заказ №1740